

PULA

Náctzihegyi Tükör-Spiegel

XVIII. évfolyam

1. szám

Pula, 2007. július 28., szombat

Pula, Náctzihegy 2007

„Minden jó rendtartásnak feje és fundamentuma az isteni félelem és tisztesség...”
(A szőlőhegy 1817-ben írott törvénykönyvéből)

Helytörténeti folyóirat

Megjelenik minden évben július utolsó szombatján

Kiadja a Náctzihegyi Birtokosok Baráti Köre

Főszerkesztő: NAGYPÁL Gábor

Szerkesztő: NAGYPÁL Szabolcs

Évértékelés

Az előző szám megjelenése napján az idő nem volt olyan kegyes a szőlőhegyi ünneplőkhez, elmosta az eső a rendezvényt. Ez nem szabad, hogy elvegye a szervezők kedvét, reméljük, idén nem veszik kárba a munkájuk. Lezajlott a Művészetek Völgye fesztivál 2006. évi 10 napos rendezvénye. Ez alkalommal sikerült kicsit többet s jobbat adni a hozzánk ellátogatóknak. Remélem, ez idén is így lesz, az előjelek biztatóak.

Ősszel voltak a települési és a kisebbségi önkormányzati választások. Falunk ezúttal is a környék egyik legmagasabb részvételi arányával dicsekedhetett, a 181, névjegyzékbe felvett szavazópolgár közül 131, vagyis 72,4 % szavazott.

Ellenjelölt hiányában maradt az eddigi polgármester, míg a képviselőtestület egy személy kivételével teljesen kicserélődött. Polgármester-választás: KERTÉSZ Lajos: 128 szavazat (97,7 %).

Önkormányzati képviselő választás: A 8 induló közül 5 független került be a képviselőtestületbe (zárójelben a szavazatszám): PILLER János (96), VERS György (88), BORBÉLY Attiláné (72), PILLER Ferenc (71), UDVARDY Miklós (69). A 2006. október 11-én megtartott alakuló ülésen alpolgármesterré választva: PILLER János.

Német kisebbségi önkormányzati választás: A névjegyzékbe felvett választópolgárok száma: 46. A szavazóként megjelentek száma: 40. A képviselőtestületbe az alábbi 5 személy került: HOLCZER János (34), KISS László (34), STEIERLEIN Miklós (34), PILLER Magdolna (33), LEITOLD Istvánné (29). A 2006. október 11-én megtartott alakuló ülésen a kisebbségi önkormányzat elnökévé választva: PILLER Magdolna.

Szeretnék köszönetet mondani az előző ciklusban dolgozó képviselőknek. Nagyon sok segítséget kaptam tőlük. Remélem, mindannyiuk, akik átmenetileg vagy végleg visszavonultak a hivatalos közélettől, a falu életében továbbra is tevékeny közszereplők lesznek. A munkájukkal, tanácsaikkal hozzájárulnak, hogy Pula olyan legyen, mint amilyenek mindannyian szeretnénk.

A község életerejét, saját jövőjébe vetett hitét mutatja az is, hogy a majdnem teljesen kicserélődött képviselőtestület is zökkenőmentesen vette át a munkát a régiektől. Túlnyomó részük személyében és családtagjai révén is nagyon sokat dolgozik a faluért.

Már a 2006-os év is különleges volt, mivel az első költségvetési időszak volt, ahol nem tudtunk megtakarítani semmit az év során. Nullára is

csak úgy jöttünk ki, hogy a 2005. évi közel ötmillió forintos pénzmaradványunkat feléltük.

Idén 5,5 milliós hiánnyal tudtunk csak tervezni. Miből van e hiány? Két oka van, az egyik a csatornázással kapcsolatos tehertétel. Mivel a lakossági befizetések többsége lakástakarék formájában történik, ez majd csak a 8. év végén lesz ténylegesen pénz. Addig a csatornatársulat hitelt vett fel, s ennek a kamatterheit fizeti az önkormányzat, s kiegészíti a lakossági befizetéseket is.

A hiány jelentősebb része a hozzájárulás a közösen fenntartott intézményekhez. A költségvetés nagy része ugyanis nem használható fel szabadon, hanem kötelező feladatokhoz rendelt.

Kötelező feladat a körjegyzőség, az iskola, az óvoda, a családsegítés, a szociális ellátás. E feladatok ellátására normatívat állapít meg az állam, s ezt kötelezően az adott célra kell fordítani.

Ám a nehézség az, hogy az intézmények nem jönnek ki e pénzből, így a fenntartó önkormányzatoknak a saját, szabadon felhasználható pénzükből ki kell ezeket egészíteni. E kiegészítés a 2007-es évben nekünk közel 9 millió forintunkba kerül. Ha minden évben ennyit a falura költöhetnénk, mi mindent lehetne ebből csinálni!

Az intézmények költségvetését próbáljuk a legkisebbre szorítani, de ennek van egy, a működőképességet veszélyeztető végső határa. Nem arról vitatkozunk a költségvetési időszakban, hogy mi módon lehetne az intézményeinket jobbra, szebbé tenni, hanem hogy mi módon lehet megtartani Nagyvázsonyban a nyolcosztályos iskolát.

A saját költségvetésünket próbáltuk a lehető legtakarékosabban megtervezni, de így is maradt az említett hiány. E hiány pótlására pályázni lehet a ÖNHIKI, azaz az önhibájukon kívül működés-képtelenné vált önkormányzatok támogatásáért.

A napokban értesültünk róla, hogy a támogatási igényünk túlnyomó részét megkapjuk. Idén ez talán megoldás, de hogy mi lesz a jövőben, azt nem tudjuk. A kistelepülések szinte mindegyike a környékünkön hasonló helyzetben van.

A saját bevételek növelése érdekében minden adót megemeltünk, s bevezettünk egy újat is, az idegenforgalmi. Sajnos az már látszik, hogy ezekből nagy bevételre nem számíthatunk, így hozzá kell nyúlni ama támogatásokhoz is, melyeket eddig a település lakóinak adtunk.

Ilyen például a szemétdíj teljes átvállalása, a beiskolázási segélyek mértéke. Megkérdezhető, hogy ha ilyen nehéz a helyzet, akkor miért épi-

tünk játszóteret, és miért csinálunk közparkot. A válasz röviden: ez a cifra nyomorúság. Bővebben: a mai világban mindenre pályázni kell. Csak nem mindig arra, amire a legnagyobb szükség van. Ahol 10–20–30 százalék saját résszel, vagy önrész nélkül lehet pályázni valamire a falu érdekében, nem szabad veszni hagyni.

Így pályáztunk a játszótérépítésre az előző évben. Idén a játszótér melletti parkban egy esőbeállót és kispályát építünk, valamint padokat és asztalokat készítünk. Erre az Egészséges Településekért Alapítványtól 470.000 forintot nyertünk.

Jelenleg egy pályázatunk áll elbírálás alatt, a Közkincs Program keretében. A Faluház önkormányzati szintjét szeretnénk a nyílászárócsere után kifestetni, továbbá a földszint előtti teret, és az ott lévő mellékhelyiségeket rendbe tenni.

Megemlíteném ama pályázatokat is, ahol indultunk, de nem nyertünk: a Német Kisebbségi Önkormányzat részéről az idősek és fiatalok számítógépes képzéséhez számítógépekre, a települési Önkormányzat részéről parlagfürtáshoz fűkaszákra, a postaládák helyének rendezésére, asztalok, padok építésére, a Pulai Ifjúsági Klub (PIK) helyiségének felújítására és nyílászáróinak cseréjére, falusi rendezvények költségeire.

Az ilyen pályázatok beadásával kapcsolatos munka nem vész teljesen kárba, mivel máskor is felhasználható az elkészült anyagok egy része. Még nem adtuk be, de már az előkészítése zajlik a Faluház tetőtér-beépítéséről szóló pályázatnak.

Nem mondtunk le a Falumúzeum felújításáról, a Tűzoltószertár átépítéséről, a Kab-hegy s Kis utcák útfelújításáról, csapadékvíz-elvezetéséről. Távolban a templom s a bolt-kocsmá előtti területet szeretnénk faluközponttá alakítani, a Kovács-földeken építési telkeket kimérni.

Ez év elejétől megszűnt az orvosi rendelőnk. A továbbműködéshez 10–12 milliós átalakításra lett volna szükség. A heti egyszeri rendeléshez mérten e teher ma vállalhatatlan.

Jelenleg egy átmeneti, az önkormányzatra így is jelentős terhet róvó megoldás van. Lehet, hogy a jövőben erre sem lesz lehetőség, s mindenkinek Vázsonyba kell majd orvoshoz mennie.

Csatlakoztunk a mozgókönyvtári hálózathoz. Ez nem azt jelenti, hogy megszűnik a helyi könyvtár, hanem, hogy évi 1 millióért lehet fejleszteni a szolgáltatásokat, könyvekkel, folyóiratokkal, multimédiás, számítógépes anyagokkal.

A szokásos rendezvényeinket megtartottuk, nagyon szép volt a karácsonyi műsor, jó hangulatban telt el a nyugdíjas farsang. Az idei falunapot megelőző májusfaállításkor megint meglepe-

tés érte a faluért önzetlenül tenni akarókat. Valaki az előző éjjel bebetonozta a májusfa beállításához évekkorábban kialakított csövet. Mint a korábbi esetek után, most is elgondolkodtam, hogy mi járhat annak a fejében, aki a falu közösségével szemben e „csínyeket” elkövetik.

Miért jó az, hogy titokban tesznek valamit, aminek a megítélése legalább is kétséges, miért nem vállalnak nyilvános szerepet a falu érdekében? Ám e kis közbizalom nem befolyásolta a májusfa állítását s a hónap végi falunap hangulatát.

Idén is vendégül láttuk Öcsöt, rendeztünk sport- s ügyességi versenyeket, volt tartalmas műsor, bor-, s főzőverseny, tombola s bál. A falunap megrendezéséhez a településen érdekelt vállalkozóktól kértünk támogatást, s várakozáson felül támogatták a rendezvényt. Köszönet nekik.

Külön kiemelném a Hősök napi megemlékezést, amely nagyon szép és tartalmas volt. Gratulálok a résztvevőknek és a szervezőknek.

Mire az újság megjelenik, már zajlanak a *Művészetek Völgye* fesztivál helyi előkészítő munkái, tán a fesztivál is. Most a korábbi éveknél is több esemény lesz a faluban. A község életében egyre fontosabb szerepet tölt be e tíz nap.

Az ezzel kapcsolatos bevételek az önkormányzat bevételei közt a legjelentősebbek, de a lakosság számára is fontosak. A zsúfoltság, hangosság, közlekedési nehézségek miatti kellemetlenségekért kérem mindenki megértését, türelmét.

A szőlőhegyi ünnepi műsor előtt megalakítjuk a *Keribarát Egyesületet*. Hosszú évek után lesz a hegynek egy olyan szervezete, mely képviseli a birtokosok érdekeit, s képes megszervezni a hegyi közösséget. Bár alig vannak a faluban élő szőlőhegyi ingatlannal rendelkezők, remélem, ők is szerepet vállalnak majd a munkában.

Nagyon sokan dolgoztak azért, hogy e rendezvények, események, munkák megvalósuljanak. Mivel a külvilág most nem annyira barátságos a kistelepülésen élők számára, fontos, hogy a belső forrásainkat kihasználjuk.

Ilyenek emberek összetartása, együttgondolkodása, tenniakarása a község s egymás érdekében. Mialatt e sorokat leírtam, nyílt a kapu, a fiatalok hozták vissza a létrákat, melyeken lefestették az esőbeálló pavilon oszlopait.

Az elmúlt héten a falubeli fiatal és idősebb férfiak ácsolták ezeket. Mellettünk a játszótéren mindig 8-10 gyerek ásta a hűvös homokot. S mint a régi világban, időnként megjelentek a feleségek a helyszínen a kis kézikosarukkal, hideg sört és fröccsöt hoztak. Van a falunknak jövője.

KERTÉSZ Lajos polgármester

Hősök napja Pulán

SZENGER István szervezésének köszönhetően az idén május 20-án megtartottuk a Hősök napi megemlékezést.

KERTÉSZ Lajos polgármester úr a megnyitójában azt emelte ki, hogy a fronton szolgálatot teljesítő katonák itthon maradt családtagjaira is milyen nagy súly nehezedett.

Az ünnepünknek vendégei is voltak: a körünkben tisztelhattuk a tapolcai Katonai Hagymányórzó Egyesület három tagját, valamint HANGODI László történész tanár urat, az ünnep szónokát, akinek a beszédét az alábbiakban közöljük. A szónok a bevezetőjében Janus PANNONIUS szavait idézte:

„A férfinak, aki hazájáért halt, könnyebb a súlyos seb, és kedves a hősi halál.” Visszaidézte a történelemből az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot, amelyben pulai katonák is részt vettek.

A levéltári adatok alapján bizonyos, hogy Budavár 1849. május 21-i bevételénél tiszti rangban HAÁZ Lipót pulai jegyző és tanító is részt vett.

Az első s a második világháborúban is részt vettek katonáink. Az I. világháborúban az orosz és az olasz hadszíntéren, a II. világháborúban pedig orosz s magyar hadszíntéren küzdöttek.

A pulai „fiúk” megfizették a történelmi „véradót”, amelyet a nagypolitika rótt ki rájuk. A ma emberének föladata az elesettek emlékének tiszteletben tartása, valamint a frontot megjárt katonák megbecsülése.

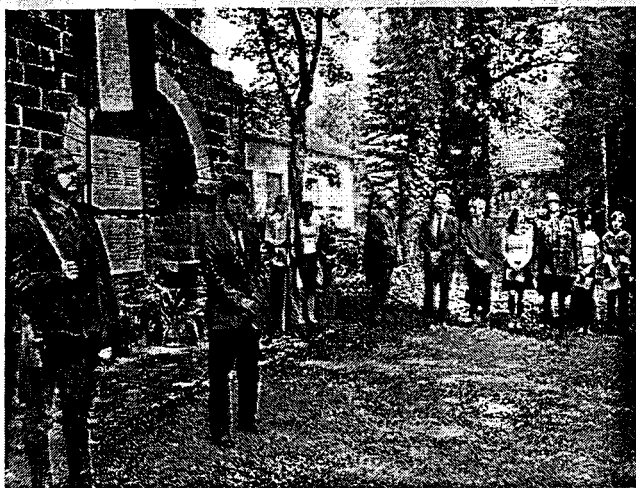
A megemlékezésen részt vettek a pulai fiatalok is. Verset mondott PILLER Magdolna, SZENGER Eszter, JÁGER Eszter, s VERS Kristóf. A zenei aláfestést HOLCZER Balázs biztosította.

GETTINGER Szilvia

A falu közösségének nevében szeretnénk köszönetet mondani a bensőséges megemlékezés minden résztvevőjének.

A legnagyobb elismerés SZENGER Istvánt és GETTINGER Szilviát illeti, akik fáradságos munkával szervezték az ünnepet, átérezve az emlékezés fontosságát. Köszönet érte!

(NG)

Hősök napi beszéd

„A férfinak, aki hazájáért halt, könnyebb a súlyos seb, és kedves a hősi halál” – fogalmazt őt és félszáz esztendővel ezelőtt híres középkori költőnk, Mátyás király kortársa, Janus PANNONIUS.

De mint minden éremnek két oldala van, alig egy jó évszázad múltán egy másik irodalmat művelő személy, William SHAKESPEARE az *V. Henrik* című drámájában pedig úgy fogalmaz: „Kik csatában halnak, ritkán halnak szép halált.”

Május van, ama hónap, amely Magyarországon az ünnepeknek a hónapja. Ünnepeljük az édesanyákat, a nagymamákat, a gyerekeket a gyermeknapon, az egyházi ünnepek közül is több esik e szép tavaszi, de inkább kora nyári hónapra.

Május utolsó hete a régi idők katonáiról szól. A magyar történelemben vívott, nagy háborúkban elesett magyar honvédekről, huszárokról, tengerészekről, légi katonákról és mindazokról, akik valamely háború valamely harcmezéjén „a királyért és a hazáért”, „a hazáért és a szabadságért”, vagy „a hazáért mindhalálig” jelszavak alatt adták az életüket; azért a Magyarorszáért, amelynek akkor éppen, ama történelmi helyzetben a katonái voltak.

Május utolsó háromnegyede két szempontból is a régi idők magyar katonáinak ünnepi időszaka. Holnap van május 21-e: a rendszerváltás óta ez a magyar honvédség legjelentősebb és legnagyobb ünnepe, hiszen százötvennyolc esztendővel ezelőtt ezen órákban a budai Várban még el-el szólt egy-egy puska, de e napon a magyar szabadságharc az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc hadtörténetének egyik legfényesebb eseménysorozatát, a tavaszi hadjáratot zárta.

Budavár bevétele és elfoglalása, mely mintegy háromheti ágyúzás után, egy sikertelen roham után e májusi napon, május 21-én eredményezte Buda várának végső elfoglalását.

Ez órában 158 évvel ezelőtt már túl voltak a magyar katonák a harc nehezén, hiszen a döntő roham hajnalban indult, és fönt a budai vár utcáin még, mint mondtam, el-eldurrant egy-egy puska, de a Vár a magyar honvédeké volt.

Heinrich HENTZI császári tábornok várvédő seregének ellenállását a magyar honvédség lendületes rohama megtörte, a falakon ott lobogott a Szűz Máriás honvéd hadi zászló, és az elcsendesülő budavári utcákon, kék táborig sapkában a fejükön, kávébarna zubbonyban és kék táborig nadrágban, kormos képpel, talán összevérezett szuronyú puskát markolva kezükben bizony ott vol-

tak Pula akkori katonaköteles, honvédköteles fiataljai és férfijai, mint a 47. zala megyei önkéntes honvédszászlóaljnak a tagjai.

Hogyan is? Miként is keveredett ide Buda várának éppen elcsöndesülő utcáira a 47. zászlóalj Puláról bevonult katonasága? Megérdemlik az ősök, hogy megemlékezzünk róluk.

Mikor 1848 májusának végén itt a pulai főtéren vagy talán pont itt a templom előtt megperdültek, először a nemzetőrségbe, majd pedig a honvédségbe toborzást jelző dobok, akkor innét a korabeli Puláról, 41 pulai fogott először fegyvert, mint nemzetőr, akik közül aztán később tizenöten a honvédségben folytatták szolgálatukat.

Ama csapattest, amelyikben a pulaiak szolgáltak, kezdetben a 8. tapolcai nemzetőrszászlóalj, részt vett az 1848 nyári Dráva- és Mura-menti tábori őrszolgálatban, JELASIC megindulása után a horvátok elleni összecsapásokban, ott voltak a pákozdi csatában, majd JELASIC üldözésében részt véve egészen az osztrák–magyar határig harcolva törtek előre.

Köztük a negyvenegy pulai nemzetőrrel, akik közül egy nemzetőr tiszti, egészen pontosan altiszti rendfokozatot ért el, aki nem más volt, mint HAÁZ Lipót, a község akkori jegyzője, egyben elemi iskolai tanító.

Nyár végén, aztán pedig ősszel megindult a toborzás a honvédségbe, először önkéntes jelentkezés alapján, majd amikor már nagyon kellett a katona, sorozás útján. Puláról tizenöten csaptak föl a honvédség különböző csapattesteibe, honvédnek és huszárnak egyaránt.

Nem mindenkiről tudjuk, hogy melyik csapattestben szolgált, de a két pulai huszár a 16., más néven a „Károlyi-huszárezredben katonáskodott, és MOLNÁR József, JÁGER János, FISCHER Ferenc és HAÁZ János honvédekről biztosan tudjuk, hogy a 47. hadrendi számú zalai önkéntes nemzetőrszászlóalj katonái voltak.

És most kanyarodik vissza a történetünk Buda várának 1849. május 21-i délelőtti kormos falaihoz, ugyanis a vár elleni döntő rohamot a háromheti ágyúzás után, május 21-i döntő szuronyrohamot a 47. honvédszászlóalj indította.

Nagy veszteségek árán törtek előre a tüzérség által megrongált falakhoz, a résen benyomulva a vár belső területére, kíméletlen közelharcba bonyolódva a várvédő osztrák császári katonákkal, majd pedig azokat meghátrálásra kényszerítették.

A 47-esek nyomában pedig ott tódult be a vár területére az 56. szintén zalai, keszthelyi székhelyű honvédszászlóalj, majd a többi csapattest és délre már a magyar honvédség volt Buda vára. A rendszerváltás óta e várfoglalás napja, május 21-e a magyar honvédség napja. Ma tehát itt emlékezünk a régi negyvennyolcas honvédekre, emlékezünk a pulai honvédekre is.

Az idő telt, a volt honvédek öregedtek, de még mint nagypapák és dédpapák életben voltak, amikor 1914. július végén a kisbíró dobja ismét megszólalt itt, Pula főterén, amely az akkori uralkodó, I. Ferenc József hadba hívó kiáltványát tette közhírré, vagyis a mozgósítást.

Megkezdődött, ahogy akkor nevezték, a Nagy Háború, amelyet később a történettudományban első világháborúnak neveztek el. Pula korabeli férfitársadalma e nagy háborúban is megfizette a maga véradóját.

Lévén Zala vármegyéhez tartozó község, a katonaköteles korú fiatal emberek a 20. honvédszervezetbe, s a császári és királyi 48. gyalogszervezetbe vonultak be zömében. Ezen alakulatok székhelye Nagykanizsa, illetőleg Pilsen volt.

A következő 4 évben a Puláról elment honvédek, bakák e két alakulatnak a csatáiban vettek részt. A keleti, más néven az orosz hadszíntéren, majd 1915. tavaszától az olasz harctéren.

Az orosz fronton Ivangorod, Ravaruzka, Luke és Lemberg (Lviv, Lvov) között küzdött és vérzett a két alakulat. Szereztek sebeket, testi és lelki sebeket, haltak sorra hősi halált az alakulat katonái, köztük a mögöttem márványtáblába vésett katonák sokasága.

1915. tavaszától, Olaszország hadba lépésétől kezdve pedig a rettegett és rémületes Isonzófronton küzdött a két ezred, Konstanjevica környékén, Monte Sabottino és Monte Sanmichele kíméletlen kőszivágyában.

A helyállásuk példaértékű és példamutató volt: ezt a levéltárak mélyén megőrzött hadijelentések és dicsérő elismerések sora bizonyítja. De ez mit sem csökkentett az itthon fiaikat, vőlegényeiket, fivéreiket, atyáikat hazaváró hátramaradtak fájdalmán.

Mikor egy szép erős kis fiúgyermek bölcsője fölé hajol az édesanya, nem az jut eszébe, hogy majdan egyszer katona lesz ama fiú, és majdan egyszer talán valamely háborúból nem tér vissza. És hát sok fiú nem tért vissza a környező falvakba, és nem tért vissza ide, Pulára sem. Gondoljunk most rájuk, emlékezzünk meg örölkük is.

Azoknak, akik itt éltek és családot alapítottak, és akiknek itt fiaik születtek, sajnos nem kel-

lett sokáig várniuk, hiszen mindössze alig két évtized röppent el, mire újra nagy világgégés söpört végig Európán és a világon.

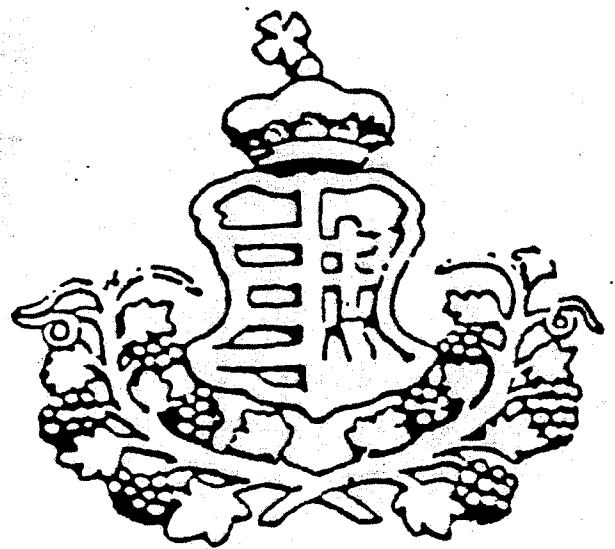
E tűzörvény magával ragadta az akkor huszonéves, sőt tizenéves korú fiatalágot sok más helyről, így Puláról is. A Magyar Királyi Honvédség katonáiként 1941-től, majd később többen a német hadsereg katonáiként 1944-től voltak kénytelenek küzdeni és harcolni.

A második világháború oroszországi, majd magyarországi frontszakaszain, megfizetve ismét ama történelmi véradót, amelyet a nagypolitika és a nagybetűs Történelem rótt rájuk ki. Ama sokat szenvedett nemzedékre, amely éppen katonaköteles korú volt, a második nagy háború, a második világháború éveiben.

Tisztelet az elesetteknek, emlékezés a hátramaradtoknak, akik földadata nemcsak az itt jelenlévőké, hanem mindenkié, aki most május végén, a honvédség napján, vagy a közelgő hősök vasárnapja alkalmából a magyar történelem nagy háborúiban elhunyt névtelen vagy név szerint ismert katonákra emlékezik és rájuk gondol, nyugodjanak akár hazai földben, akár egykori elcsöndesült távoli harcmezőkön, a már jelöletlen közös bajtársi tömegsírokban.

S reméljük azt, hogy ha egy egészséges fiúgyermek bölcsője fölé hajol most egy édesanya vagy édesapa, még az árnyéka sem vetül a gyönyörködés örömeire annak, hogy valaha a jövőben katonára, véraldozatra lesz még szüksége e sokat szenvedett szép hazánknak, Magyarországnak.

HANGODI László

Töredékek az újkori Pula újratelepülés utáni első negyedévszázadáról (1746-1771)

Talán unalmasnak tűnhetik, de újból le kell írunk és föl kell idéznünk, hogy Pula telepítési szerződése 1745-ben készült, a tényleges betelepülés évének pedig 1746-ot tekinthetjük. Az újratelepülés idejéről a legmegbízhatóbb forrásokat az egyházak (püspökség, plébániák) hivatalos följegyzései jelentik. Az akkor még csak az egyházak által rögzített anyakönyvi adatokra (születés, házasságkötés, halálozás) hagyatkozhatunk.

Lényeges adatokat találunk a püspök vagy megbízottja által időközönként megejtett látogatások alkalmával keletkezett írásos följegyzésekben, összeírásokban. Ugyancsak hitelesnek tekinthetjük a földesurak megbízásából végzett külföldre (adó-, népesség-) összeírásokat is.

A múlt század végén jelent meg ÖRDÖG Ferenc *Zala megye népességösszeírásai és egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1745–1771* című négykötetes munkája. Ebben a korabeli püspöki látogatások során készült névjegyzékek találhatóak.

Pulára vonatkozóan 3 (az 1747-es, az 1757-es, valamint az 1771-es) évre találunk benne adatokat, a lakók felsorolását az életkor megjelölésével. Az egyes családok (szülők, gyermekek és alkalmazottak) összetétele is megállapítható.

A betelepülés utáni 2. évben, 1747-ben már 120 lakója volt Pulának. Mégpedig 31 családban 56 nő s 64 férfi, ebből a házaspárok száma 31. Külön szerepel 3 özvegy (1 nő s 2 férfi); hogy ők melyik családhoz kapcsolódhattak, nem állapítható meg egyértelműen. A 31 családban 55 gyermek (24 lány s 31 fiú) volt.

Az összeírásban a szülők életkora nem szerepel, de a gyerekeké igen. Föltételezhető, hogy az akkori lakók, a betelepülésre vállalkozók, vagyis az új életet kezdők főleg fiatalok voltak.

10 esztendő után, 1757-ben a lakosság száma 190-re nőtt, azaz az 1747. évinek több mint a felével növekedett. E 190 személy 40 családban élt, ennyi volt a házak száma is. A 40, házzal rendelkező családban 37 házaspár, illetve 3 özvegy (2 nő s 1 férfi) élt együtt gyermekeivel. A 10 évvel korábbihoz képest már megjelentek a házzal nem rendelkező családok is. A ház nélküli (házatlan) zsellérek 9 családban éltek. Csak 6-ban élt a feleség s a férj is, a 3 özvegy 2 nő s 1 férfi volt.

A külföldre korú gyermekek száma 78, mégpedig 41 lány s 37 fiú. Ismét szerepel 3 özvegyasszony, de nem ismert, hogy melyik családhoz tartoznak. Az egyes családoknál ezen kívül

szerepel még 17 fő. Van, aki valamiképp a családdal kötődik (apa, testvér, szülő nélküli árva), a család szolgálatában áll (szolgaként, szolgálóleányként, esetleg „alkalmazottként”.

Érdekességként meg kell említeni, hogy KRÁMER György, ekkor 48 éves jobbágy s kosárfonó (ki 1773-ban építette a ma is álló Szent Flórián-kápolnát), 1757-ben egy 13 éves szolgálóleányt, egy 30 és egy 28 éves segédet, s egy 30 éves zsidó inast foglalkoztatott.

Az 1771. évi összeírás újabb adatokat tartalmaz. Huszonöt évvel az újratelepülés után már háromszázhetvenegy fő a lakosság létszáma. Ez több mint háromszorosa az 1747. évinek, és közel duplája az 1757. évi lélekszámnak.

A házak (lakások) száma 56, ez is emelkedést jelent. A hozzávetőlegesen az ezt követő években készült, de évszám nélküli térképen a malmokkal együtt 71 ház (lakás) szerepel.

Az 1771-es összeírásban a házatlanok száma 30, ebből 5 özvegyasszony. Az egyes családokhoz tartozó gyermekek száma 182 fő. Külön is meg kell említeni (az összlétszámban szereplő) azon 22 személyt, akik az egyes családoknál kerültek összeírásra („fölvételre”).

Ezek közül 3 szolgál, 8 szolgálóleány, 2 inas, 1 segéd, 2 kocsis, 5 árva, 1 özvegyasszony. Egyre több házzal bíró jobbágnál lakik zsellércsalád is, így például a 34 éves JÁGER Jánosnál 2 házatlan zsellér is szerepel nejével és gyerekeikkel, és összesen 15-en lagnak egy házban.

Az 1771. évi összeírásban 3 személynek a foglalkozását is jelölik. A 45-ös sorszám alatt találjuk: „Hajdo Dominális” megnevezéssel a 36 éves MÜLLER Antal nevét. Ezen elnevezés az „uraság hajdúja” megfelelője. Ekkoriban még nem volt ispánja Pulának.

A 32-es sorszám alatt a 35 éves MOLNÁR Antal szerepel. Ő volt a falu vendégfogadós korcsmárosa. A falu föltehetően első tanítója is az összeírottak között van: a 25 éves SUMMER János „ludi magister”, azaz iskolamester. Ez azt is jelenti, hogy 1771-ben már volt iskola Pulán.

A 3 év összeírásai 25 évet fognak át, az adatok sok-sok rejtélyt tartalmaznak, melyek az összefüggések kibogozását kínálják. Nem is szólva a családi (és keresztn)vekről, vagyis melyek a falu legkorábbi időszakából való ősök. No, de erről majd a legközelebbi alkalommal.

REMÉNYI Antal

A Pula és Nagyvázsony közötti határ megállapításáról

(Két történet 1752-ből és 1813-ból)

Az emberiség történetében a legtöbb háborúskodás s viszály a határok miatt keletkezett. Kisebbségi mértékben ez történt a földbirtokosok, városok, falvak egymás közti nézeteltérései során is.

Öltre mentek telekszomszédok is egymással néhány mezsgye elszántása miatt. Nem mindenki tudja, hogy e mondás eredete a régi hossz mérték, az öl volt, ugyanis a területek kimérése során egy fordított V alakú ölező rudat használtak, mellyel nézeteltérés esetén egymásnak is eshettek.

Elképzelhető tehát, mily bizalmatlansággal fogadták a vázsonyiak a hírt, hogy az évszázadok óta lakatlan Pulára egyszer csak új szomszédok költöztek. Ráadásul nem is magyar anyanyelvűek. Ekkoriban Vázsonyban még nem éltek német telepesek. „Ezek”, gondolták, nem fogják tisztelni a két falu, egyben két vármegye határát.

Volt már abból is kalamajka, hogy az ESZTERHÁZY uraság, aki a szomszédos falvakat birtokolta, szabad legeltetést, kaszálást engedélyezett a petendieknek Pula és Tálod gazdátlan területén, főleg annak hatalmas erdeiben és rétjein.

Természetesen Vázsony földesurait, a ZICHY grófokat is elgondolkodtatta a fordulat. Tapasztalhatták a szomszédok kártevéseit. Ezért 1752-ben, 6 évvel Pula újratelepítése után, „nem hivatalos” úton kívánták békében rendezni a határvonal ügyét. Összehívtak tehát 28 idős embert, 8 faluból: Öcsről, Padragról, Szentantalfáról, Pécselyről, Vászolyról, Udvariból, Henyéről s Szentjakabfáról. A legtöbbjükéről a kihallgatás során kiderült, hogy valaha vázsonyi illetőségűek voltak, mint pásztorok legeltették mások állatait, petendi s öcsi megbízói is voltak.

Ezeknek aztán jól kellett ismerni a két falu közti határt. Hogy hogyan? Az egyikük el is mondta, hogy 1710 táján, amikor három évig BOCSKAI Péter vázsonyi kispapnál szolgált, az öreg pásztorok megmutatták neki a határt, „meddig mehettek a pulai határt bérlő petendiek”.

Ezt bizonygatta BORS Mihály kilencvenöt éves tanú is, aki negyven évvel ezelőtt a vázsonyi uraság erdőkerülője volt, és „maga is hajtott be petendi disznókat”. Egy másik tanú Öcsre valóként maga is pásztorkodott itt, „disznóját midőn pulai földön őrzött volna, hogy ezeken (a határon) belül ment volna, agyon lőtte az erdőkerülő, és a fejszóját és tarisznyáját is elvette”.

Az effajta események főleg a sertések makoltatásakor történtek már régebben is, tehát cél-

szerű elővigyázatosnak lenni. Három év óta a pulaiak már vígan hordták a ZICHY uraság Tolvajtüske elnevezésű rétjéről a szénát.

Föltették tehát az idős tanúnak a kérdést: „Igaz-e, hogy a határ a Mogyoróbokornál kezdődik, nyugatra tart, a Kőhegy melletti úton, onnan a pula-szentgáli utat keresztezve végighalad az úton a Kőhegy felső végéig, itt fordul Farkaskő végén a hosszú Kövesnek a gerincén (ahol a Tolvajtüske diverticulum szénáját a pulaiak három éve elhordják) a felső végéig a padragi úton a Gyökér-kút mellett a Bolygó völgynél, Pula-Öcs-Vázsony határáig?”

A válasz egyöntetű igen volt, mindnyájan a vázsonyi uraság által meghatározott határvonallal értettek egyet. Ezen, 1752. november 12-én fölvetett tanúvallomási jegyzőkönyvet PERCZEL János jegyző 30-án be is nyújtotta az illetékeseknek.

Valljuk be, ezt az egyoldalúan kezdeményezett procedúrát nem tekinthetjük megfelelő hivatalos eljárásnak. Az újabb jegyzőkönyv, amelyet hatvan év múlva, 1813. december 13-án hitelesítettek, már minden előírásnak megfelelt.

E határjárásról, melyet korábban, jún. 8-án ejtettek meg, minden illetékes részt vett. Elsősorban a két vármegye képviselői, minthogy e határ akkor Zalát választotta el Veszprémtől. Megjelentek az ESZTERHÁZYak képviselői, a devecseri uradalom képviselői Pula érdekében, míg a ZICHY uradalmat a vázsonyi tisztviselők képviselték. De még a somlővásárhelyi királyi uradalom tisztviselői is jelen voltak.

Miért? Mert a KINIZSI Pál alapította, Szt. Mihály tiszteletére szentelt pálos kolostor itteni birtokait, melyek határait a vázsonyitól elkülönítve tartottak nyilván, II. JÓZSEF a szerzetesrendek „államosítása” során az úgynevezett Vallásalap-hoz csatolta. Ennek központja volt Somlővásárhelyt, az ottani apácakolostor birtokközpontjában.

De most már nem hagyták ki a két település vezetőit sem (az előző tanúkihallgatáson se vázsonyiak, se pulaiak, sőt még petendiek sem volta meghívva). Puláról megjelent SCHOK József alvadász, JÁGER István bíró, PILLER János, MÜLLNER Lőrinc, HAAS János, NYÚL István, DRASKOVICS János, TÓTH János és sokan mások.

Vázsonyt képviselték: SZÖLLÖSY Pál uradalmi ügyvéd, KELEMEN Pál, MRÁZ Ferenc tisztartó, HÜNNINGER Mátyás számtartó, RIESSE Ferenc fővadász, KUNT József lovasvadász (mind

Vizeink: Pula és a község határának vízrajza (I. rész)

Pula a Veszprém–Tapolca törésvonalban jött létre. E vidék földtani jellemzője a vizek szempontjából, hogy a 200 millió évvel ezelőtt lerakódott mészkőre s dolomitra 5-10 millió éve vulkáni eredetű bazalt települt. A kelet–nyugat irányú völgy, s az arra merőleges árkok, szélelődő lejtős mélyedések létrejötte révén formálódott a táj arculata. A csapadék s a vizek mészkőre gyakorolt hatása lényeges szerepet játszottak a vidékünk vízrajzi képének kialakulásában.

A víz, a levegő s az élelem mellett, az emberiség legjelentősebb létfőtétele. A korábbi évszázadok s a mai idők emberi lakóközösségei, így Pula is, az életet jelentő vizek közelében, azok mellé települtek. Több mint 30 éve, 1975 óta, csapból folyó víz szolgálja a pulaiak életét, és 1992 óta vezetékves víz van a Náczihegyen is.

1. Fölszíni vizek: folyók, vízfolyások s állóvizek

Legjelentősebb folyóvizünk a keletről, Vázsonyból érkező, s az Alsó-kertek déli végében siető *Séd*. Itt tisztázni kell a nevet: hivatalosan *Vázsony-Séd*ként szerepel addig, míg a petendi határban egyesül az öcsi mezőkről jövő Kinder-patakkal, ettől kezdve *Eger-Séd* a neve. Vízyűjtő területének nagysága mindig hatással volt vízhozamára. A hosszú veszprém–tapolcai törésvonal Tótvázsonytól Puláig húzódó szakaszát, s az erre lefutó völgyeket tekinthetjük idetartozónak.

A *Séd* elnevezés egy harmincas évekbeli térképen a Zsófia-pusztára vezető úttól pár száz méterrel nyugatra, a csepelyi pusztatemplomrom s a Felső-Csepelypuszta közötti völgyből délnek, délnyugatnak induló vízfolyásnál szerepel. A Kab-hegy tetejétől keletre, a Minavölgy árkában, s az azzal egyesülő Vízverte-árokban érkező időszakos vízfolyások a Nagyvázsonytól kelet felé 1 km-nyire lévő híd fölött egyesülnek a *Séddel*.

A Tótvázsonytól a falu alatti volt malmot érintő Lodó-faluból (Bodon-kút), a Barnagtól észak felé kifolyó vizet, meg a Hermán-völgyön át a Nyúl-völgyből, északról érkező vízfolyást is fölveve a Veszprémbe vezető út hídja alatt ömlik a *Sédbe*. A térképeken itt már *Vázsonyi-Séd* néven szerepel. Tótvázsony, Barnag, Vöröstó és Nagyvázsony határa alkotja a *Nagyvázsonyi-Séd* vízgyűjtő területét. Érthető, hogy a nagy mennyiségű téli hó tavaszi gyors elolvadásakor árvíz önti el a pulai alsó kerteket, a faluvéget.

A *Vázsonyi-Séd* vízhozama bővebb s rendszeresebb volt. A hatvanas évek végén kezdődött

a vízszint süllyedése, s ez aztán drasztikusabbá vált. Ma is ez a jellemző. A nyolcvanas évektől a meder gyakran ki is száradt átmeneti időszakokra.

Allandó vizünk volt a Kastély melletti völgyből, a Farkas-árokából s az azzal egyesülő Mularó-árokából, az Inhof- (vagy Geier-) kerttől északra induló, majd a Kastély alatti híd után a templommal szembeni házak kertjei s a Káposztáskertek közt folydogáló *Névtelen-patak* is. A Verga-kertészet a Farkas-árokban földgátat épített, hogy a vadak itatására fölfogja a hóolvadás s nagy esőzések vizét. A víz azonban nagyon gyorsan eltűnik, köszönhetően a mészköves völgynek.

A vízvezeték megépülése előtt a volt kovácsműhely (most Major utca 1.) előtti részen is fölfogták a vizet a nyári tüzesetek oltása céljából. E patakban azonban hosszabb ideje nincs víz. Az *Eger-Séd*ben meg a *Névtelen-patak*ban rendszeresen volt víz. A tavaszi hóolvadások s nagy esőzések alkalmával magasra duzzadtak s kiöntöttek.

A folyók vize, a falu újratelepítésétől számítva, a nagyüzemi mezőgazdasági téesz megalkotásával halálraítélt hagyományos paraszti gazdálkodás, s az egyéni állattartás megszűnéséig, a hatvanas évekig fontos szerepet játszott a szarvasmarhák napi kétszeri itatásában.

Később csökkent az alsó faluvégre a folyóhoz s a kovácsműhely előtti patakhoz hajtott állatok száma a kutak megépítésével. A mai faluházzal szemben is hajtottak állatokat a *Séd*hez. Az 50-es évek végéig, századok hagyományához híven, a folyók vizében végezték az asszonyok a nagymosást, s téli disznóöléskor bélmosást. E munkafolyamatoknak megvoltak a sajátos módszerei. Míg vannak élő emlékezők, érdemes lenne ennek írásos följegyzése s földolgozása. A múlt feledése ugyanis az ősök tagadását is jelent(het)ji.

A házi szárnyasok, a ludak s kacsák sem élhettek a folyók vize nélkül. Szokás volt a libatarítás, a kacsanevelés, a keltetésekkel együtt, mert szükség volt az ágyneműhöz a tollra. A libalegeltetés a kisebb lányok s fiúk dolga volt, a Temetődomb alatt, s a Sósvalyúknál. A község határának legmélyebben fekvő része a Rétek, melynek területe kelet–nyugati irányban nyúlik az öcsi s petendi határ közé. Vizenyős, mocsaras terület volt ez, főleg az északi oldala, az öcsi határ külterületének e szomszédos részét is beleszámítva.

A pulai Rétektől északnyugatra, Öcs határában, a mocsaras részen van a *Kinder-tó*, melyet *Feneketlen-tónak* is neveznek. A népmese azt

tartja, hogy réges-régen egy részeg tikász (a falvakban a tojást fölvasárló tyúkász) lovastól, kocscistól belefulladt. A tó kiszáradt, de a tikásznak, kocsjának s a lovainak nyomát sem lelhetjük.

A *Kinder-tótól* indult a *Kinder-patak*, mely egy szakaszon a két község (Pula és Taljándörög) határvonala is. Ez a *Proati-Vaszr*, *Breites Wasser*, *Széles-víz* a pulaiak szerint. Ebbe vezeti a vizet a Pula s Öcs rétekbéli választó, azaz a határvonalat jelentő mesterséges árok.

Ugyancsak egy régóta létező mesterséges csatorna húzódik a pulai Rétek közepén északnyugati irányban. Mindkét árok az öcsi s pulai rétek vizét vezette a *Kinderbe*. A réti csatornákat 1957-ben tisztították ki, a magasan álló víz lefolyását elősegítendő. A Széles-víz árkát is ekkor mélyítették s tisztították. A munkát alföldi kubicusok végezték. A költségeket a pulai tanács fedezte a lakóság községfejlesztési adójából (Köfa). S milyen a változó világ: 2 év után a termelőszövetkezeti közösbe kerültek a Rétek, s 10 év múltán kiszáradtak az árkok s a mocsarak.

Pula legnyugatibb részén, a *Kinder-patak* fölött vezetett az *Imári-híd*. Nevének eredetét a középkorban a közeli *Imár* (Inár, Ilmár) faluhoz köthetjük. A kőboltozatos híd 4 község határának találkozási pontja: a jobb parton északnyugatra a taljándörögdi, délnyugatra a kapolcsi, a bal parton délkeletre a vigántpetendi, északkeletre pedig a pulai határnak van érintkezése. A hidat 1945-ben a visszavonuló német katonák fölrobbantották, s a mai napig nincs helyreállítva. Tőle közvetlen délre halad át a forgalom, a később kialakított kövezett gázlón. A patakban nincs víz. A *Kinder-patak* a négyes határt jelentő *Imári-hídtől* mintegy 400 m-re délre egyesül a *Vázsonyi-Séddel*, s innentől *Eger-Séd* (Eger-patak) a hivatalos neve.

A falutól északnyugatra a közbirtokossági erdőben található a *Nagy-Sástó* s a *Kis-Sástó*. Korábban az ide legelőre hajtott csorda s konda itatását, dagonyázását szolgálták. A kemény téli időben innét hordták a jeget a kocsmá mögötti jégverembe. A falutól délre a *Som-hegy* (Táladi erdő) területén levő tónak nem volt különösebb szerepe a község életében. Ez urasági terület volt.

2. A források és a kutak

A falu életében kezdetben nagy jelentőségű volt a források vize, s csak később létesítettek kutakat. A források egy részét is a *kút* szóval jelzi a népnyelv. A legjelentősebb a *kastély melletti völgy* többágú víznyerő helye. A völgy északi végéből indult az igazi patak, melynek oldalában számtalan forrás köpte fölszínre a vizet.

Állandóan nedves s vízínövényekkel benőtt volt e rész. Vadkacsák is költöttek itt az 50-es években. A víz elvezetésére a 30-as években csatornát ásattak, melyet a 80-as években temettek be a Kab-hegy utcai tulajdonosok. A történelem korábbi időszakában itt élők e forrásokból merítették a vizüket. A betelepülők, az 1727-ben a közelben lakó urasági erdész, a honfoglalás idején a Sósvalyúknál élők, sőt a kőkorszakban (6000 évvel ezelőtt) az életüket a Kovács-földektől északra tengető ősemberek is. Az ESZTERHÁZYak a múlt század első felétől a patakából szivattyúzták a kastély padlásán elhelyezett tartályba, s így az épületet ellátó rendszerbe a vizet.

A kastélyi hídtól délre, a kovácsműhely előtti részre hajtották marháikat itatásra a Kisutcaiak. A hídtöltés déli oldalából is bugyogott a víz. A falu lúdjai itt lubickoltak, hiszen a patakban állandóan volt víz. Fontos víznyerő hely volt a történelem folyamán a Fő utca 93. kertjében, a Sédnek partjának aljában a *Malom-kút* (Malom-forrás). A molnárok is innét hordták az ivóvizet. Ez volt a középkori Pula népének is vízadó helye, a *Prindli-forrással* együtt, hiszen az akkori falu a mai temető fölött települt.

A betelepülés után készültek el az első kutak: az *Urasági-*, *Községi-* s *Faluvégi-kút*. A helyük kiválasztásakor nemcsak a közelség, hanem a víznyerés biztonsága is fontos szempont volt. Biztosra vehették már akkor is, hogy a mélyebb részek, patakok, források közelsége lehet erre biztosíték. Az *Urasági-* (*Majori-*) *kút* a lóistállótól nyugatra létesült. Ez volt első kút a faluban.

Az 50-es évekig kettős vödrű, sajátos szerkezetű, fogaskerék-áttételű kerek kút volt, vize sohasem fogyott ki. A tanácsi rendszer elején átalakították, lefedték, kanalas kút lett belőle. Gyakran meghibásodott a türelmetlen s gyors használata miatt. A téész megalakulása, s a valahai ESZTERHÁZY-major átépítése után innét látták el vezetékes vízzel a telepet.

A *Községi-kutat* a templommal szemben, a Fő utca 61. ház melléképülete előtt ásták. Az ötvenes évekig bővizű gémeskút volt. Később szivattyússá alakították át s lefedték. A Fő utcaiak sokan itatták itt marháikat. Ma már nem üzemel.

A *Faluvégi-kút* az Alsó-faluvégen, a mai Fő utca 2. sz. házzal átellenben készült. Ez is gémeskút volt. Eredetileg itt itatták a községi bikákat, s innét hordták a vizet az alsó-faluvégiek. A Tapolcára vezető út 1962–1963. évi építése, a vezetékes víz 1975. évi létesítése után betemették.

A víz iránti igény növekedése, a mindennapi élet megkönnyítése érdekében az idők során

újabb kutakat is mélyítettek. Közutakat, de több tulajdonos, szomszédok összefogásával közös vagy egyedi kutakat létesítettek. Ezek felsorolása következik most, nem az elkészülés sorrendjében.

A *Kis utcai-kút* a 45. sz. ház előtt, az utcabéliek ivóvízzel ellátására készült. Állatokat itt nem itattak. A vezetékes víz megépülése óta nem használják e volt hengeres, tekerős, láncos kutat.

A Kis utca felső végéhez közeli lakók kérésére a mai 55. sz. ház előtt a hatvanas években létesült egy kút. Ezt a 90-es évek végén betemették.

A *Fő utcában* 4 kút volt, melyeket a porta tulajdonosáról nevezték el, akik változtak, s vele a kút neve is. A *Fő u. 25. sz. ház* előttit így CSIPSZER-, JÁGER-, korábban STOAPERGER-(STEINBERGER-) kútnak nevezték. Omlásveszély miatt temették be a kilencvenes években.

A *Fő utca 17. sz. előtti* a VÖRÖS-, SZAFNER-, SLÉGL-(SCHLÖGEL-) kút. Ma is létezik, de nem működtetik, lánc s vödör nincs rajta.

A *Fő utca 87–88. számú házak előtti* a *KOCSIS-kút*. Az 50-es években alakították át szivattyússá, s le is földték. Az Alsó-soron a *Fő utca 91. sz. ház* előtti a *LAUTNER-kút*, melyet már betemettek. E kutak hengeres működésűek voltak, láncsal s vasalással megerősített favödörrel.

A jobbágyi, paraszti udvarokban is ástak kutakat. Megemlítenéd, hogy a *Fő utca 71–72. sz. házak* udvarában, a közös telekhatáron lévő kutat közös összefogással ásatták. Innét vitték a vizet a létesítés költségeit közösen vállaló 68., 69., 70., 71. és 72. sz. házak lakói: a házak mögött, a telkeket elválasztó kőfalon átjárónyílások voltak. Ezeket később falazták be, mikor külön-külön is ásattak kutakat az egyes udvarokban.

Közösen épített kutat a közös udvarban lakó 2 család, a telek megosztása után a megosztó közös telekhatárra, elé vagy mögé épített házak tulajdonosai is. Pl. a *Fő utca 29. és 30. sz. házak* esetében, a hátsó ház után létesítettek közös kutat. A magántelkeken az egyéni kutak építése az 50-es évek végétől kezdődött gyorsabb ütemben.

3. A külterületi víznyerőhelyek

A kastély s a Kab-hegy közti völgyben volt az *Ökör-állás* (Ochsen-Stand) gémeskút. Itt legeltették, itatták az ESZTERHÁZY-major szarvasmarháit s igás ökreit. A kövel bélelt s kirakott kutat most tisztította ki a tulajdonos. A volt közbirtokossági erdőben található a megrongálódott s az erdőrésznek is nevet adó *Csemer-* (Csömör-) *kút*, melynek vizéből itatták a községi marhacsordát.

A *Réti-kút* a községtől délnyugatra lévő Rétek északkeleti részén volt gémeskút. Ma a kút-

gödör is alig látható. A források egy részét is a *kút* szóval nevezték meg. Az *Aranyos-kút* a táladi Klastrom-forrás s a Vázsonyi-Séd közt félúton a forrás vizét levezető patakmederben volt forrás.

A *Köböl-kút* a Táladi-rétre lejtő erdőségben a Káposztáskertektől induló s az erdőben vezető régi Grófi út felénél ma is élő s vizet adó forrás.

Az *Imári-kút* a Táladi-erdőből fakad. Imár a középkorban Kápolcstól volt északra. Vizének felszínén olajos foltok mutatkoznak, s erre utal a pulaiak által használt neve: *Smalc-pridl*, *Schmalz-Brünnlein*. Nyugatra, a Séd partján a volt Metszőmalom lakói innét hordták a vizet. A *Tejes-kút* a STIBINGER-kaszáló mellett a vázsonyi határnál fakad: vize tejszerűen fehéres, innét a neve.

Történelmileg különösen is jelentős a határ délnyugati részének 2 forrása, melyek épületromok közelében vannak. A Vázsony s Pula közti határt jelentő Séd-gáttól nyugatra, a bal parton az erdőben egy emelkedésen állt Tálad falu Szent Ilona tiszteletére szentelt középkori temploma.

Ma csak romjai látszanak, melyektől keletre lelhető föl a napjainkban csak vízenyős foltot mutató *Ilona-kápolna-forrás*. Kérdés, hogy az 1548-tól elnéptelenedett Tálad falu forrásának neve miként hagyományozódhatott át a csak 200 évvel később idetelepülő Pula német lakóira. A pulaiak 200 éven át innét hordták ivóvizüket a mezőre, paraszti munkát végezve a Táladi-dűlőben.

A másik forrás is történelmi kapcsolatra vezethető vissza. Az 1263-ban már létező pálos kolostor víznyerő helye a *Klastrom-forrás* volt. Mendencéjében 8 forrás adja a vizet változatlan mennyiségben, biztosítva az itt eredő patak élő létét.

Vize a völgyben a Sédbe torkollik, fölveve az *Aranyos-kút* (forrás) vizét is. A kolostort 1552-ben fölrobbantották. Az 50-es években a vár föltárásakor KINIZSI Pál tiszteletére a víz helyét KINIZSI-FORRÁSNAK nevezték el. A pulai néphit szerint innét hozta a bába az újszülötteket.

Jelentős vízhozamú forrás volt a nyugati irányba kivezető, majd délre forduló út kanyarja után jobbról a bevágásnál a *Prindl-forrás*. Jelentése *Brünnel* vagy *Brünnlein*: kutacska, forrás.

A temető fölötti középkori Pula lakói is e bővizű forrásból hordhatták a vizet. A 20-as, 30-as években annyira fölázta a víz a tapolcai utat, hogy a sárba egymás mellé párhuzamosan az út szélességének megfelelően dorongokat fektettek.

Az 1962–1963-as útépitésakor is nagy gondot jelentett a föltörő víz. Végül egy mélyített akna létesítésével, s a víz betonozott árokban elvezetésével oldották meg a fölmerülő nehézséget.

REMÉNYI Antal

Gyermek- és ifjúkori emlékeim

(A 2005. évi számban megkezdett írás harmadik része)

Egy vasárnap lementünk a falu végére, s a temetődombon megláttunk egy sereg libát. Valaki kitalálta, hogy dobjunk célba. Az egyik is, a másik is eltalált egy-egy libát, de nem lett semmi bajuk, csak egy kicsit odébb ugrottak. Én sem akartam lemaradni, találtam egy kisebb követ, eldobtam a ludak irányába. Látom ám, hogy eltaláltam az egyiket. Elkezdett csapkodni a földön a szárnyával. Úgy megijedtem, hogy hazaszaladtam.

Bántam tettemet, de már késő volt. Felmentem istállónk padlására, ott húzódtam meg a szénában. Nem telt el negyedóra, hallom ám: „Hol vagy, Guszti? Gyere elő, már fölkel a liba, nincsen semmi baja.” Hát igen megkönnyebbültem, s megnyugodva a barátainkhoz csatlakoztam.

1945-ben Jancsinak is és nekem is volt egy saját benzineshordónk. A kastélykertben találtuk a fenyőágak alatt. A német katonáké lehetett. A kertünk végén, az erdő szélén elrejtettük a két hordót, gondoltuk, majd jók lesznek víztárolásra.

Egyszer csak megjelent a szomszédunk, s azt mondta: „Gyerekek, adjátok kölcsön a hordókat a társasági cséplőgéphez, üzemanyagot kellene hozni a csépléshez, később majd visszakapjátok.” Sokszor láttuk a hordóinkat egy-egy lovaskocsin, mikor hozták Vázsonyból a benzint.

Eltelt 2 év, s megkérdeztük, hogy mikor kapjuk vissza a hordóinkat. Erre az volt a válasz, hogy a hordók az államé, nem a mienk. Hát így lehetett adni a felnőttek szavára. Ezt már az elején is megmondhatták volna. Mi bízunk az adott szóban. Pedig annyi volt a faluban a hordó, hogy néhányan még pálinkafőzőt is abból készítettek.

Vasárnap a felnőttek is szerettek kiülni a házak előtti padokra. Az egyik vasárnap a szentmise után is ilyen beszélgetésre ültünk ki, mikor egy hatalmas robbanást hallottunk, csak úgy visszhangzott az alsóerdő. Nagybátyám, Jóska bácsi, meg is jegyezte: "Csak nem a gyerekek robbantottak valahol?" A felsőerdőből jött a hang.

Alig telt el néhány perc, amikor HORVÁTH Lőrinc Kis utcai barátunk futott hazafelé, föltűnő sápadtsággal. Nagybátyám megkérdezte: „Mi történt, Lőrinc?” Szomorúan válaszolta, hogy meghalt HAAZ Pista. Bár igen féltünk a halottaktól, mi is kimentünk az erdőre, hogy megnézzük Pistát.

A faiskola után következő szántóföld melletti erdőszélen feküdt. Rossz látvány volt. Később sógorom, MATTING László elmesélte a történetet. Találtak egy konzervdoboz formájú né-

met kézigránátot. Senki sem merte eldobni, mert ismeretlen volt. Pista csak vizsgálgatta, sajnálta otthagyni. Nyeles volt a gránát, biztosítója végén egy zsinóron gomb volt. Egy lövészteknőbe leterdelt, s amint el akarta dobni a gránátot, a mögötte lévő földhányásnak üthette neki, így robbant föl. Szekéren vitték haza. A HAAZ-családban 2 fiú s 2 leány volt. Csak a két leány maradt meg, mert HAAZ Jóska katonaként halt meg a fronton. 17 éves volt, mikor elvitték katonának.

HAAZ Pista nekünk jó barátunk volt, bár idősebb volt Pisti bátyámnál. Együtt jártunk galambászni az erdőbe, ragaszkodott a családunkhoz. Épp ezért e vasárnapon „nem ment az ebéd” sem Pista, sem Jancsi bátyámnak, annyira sajnálták. Édesapánk kioktatott bennünket, hogy nem szabad elmennünk robbantgatni, mert az veszélyes játék. Pista bátyám is volt egyszer-kétszer, de ezen a vasárnapon nem követte a robbantókat.

A szentmise alatt már szervezkedtek a kórusban a fiatalabb legények, kik még nem voltak katonák. Néhánynál már volt gyújtózsínór, gyutacs. Az volt a baj, hogy sok fiatal részt vett a háborúból visszamaradt lőszerelésében. Ez kötelező volt, ki is doboltatta a bíró. Sok fiatal tudta, hogy hol lehet találni a fegyvereket s a lőszereket.

Néhány férfi katonapuskával ment vadászni. Néhány háborúból hazatért, katonaviselt ember jószándékból szokta volt fölrobbantani a mezőkön talált gránátokat, nehogy később emberáldozat legyen. Ilyen ember volt PILLER János bácsi, aki a katonaságtól már 1945-ben hazatért.

HEITER bácsi, az egyik volt pulai bíró (fia HEITER József szabó) a Nácihegyen szántás közben talált egy föl nem robbant aknát. Ott volt egy unoka is Tapolcáról, SZATMÁRI János. Mondta a nagypapa, hogy nem szabad hozzányúlni, de az egyszer mégiscsak megtörtént a baj. Nagy robbanás, a nagypapa a helyszínre sietett, s látta, hogy az unokát darabokra tépte a gránát. Egy ládikába szedték össze a maradványait.

1945 után egy buta szokást elevenítettek föl a legények. A gyerekeket, kiket este az utcán találtak, megzavarták, megpofozták. Sokszor futottunk mi is, meglátva őket. Kellett figyelni, mert villany nem volt. A petróleumlámpák fénye világította meg egy kicsit az utcát. Mária húgomék JÁGER Máriaéknál találkoztak, ott volt a szokásos ének, játék, beszélgetés egy vasárnap estén: Mi, fiúk is a lányok csoportjához csatlakoztunk.

A szülők egy közeli házban voltak beszélgetni. Egyszer csak megjelentek a legények. Nyílt az ajtó, s bejött egy-két fiatal a maflábbak közül, azokat szokták volt erre fölhasználni. Fölszólítottak, hogy menjünk ki, mert várnak minket.

Kik kimentek, megjárták: egy igát, jármot tartottak keresztben a szórakozók, azon kellett átbújni, majd egy-egy pihentebb agyú legény veszőüteseket mért rájuk. Az ügyesebbek átugrottak az igán, így megúszták egy ütéssel, de akik szó szerint vették az üzenetet, s átbújtak az igán, azoknak több ütés jutott. Jancsi bátyám, PILLER Franci, meg én megúsztuk a verést, mert JÁGER Mária fölengedett a padlásra, hová a konyhából vezetett falépcső. Oda a „vén szamarak” nem mertek utánunk jönni, mert féltek a házigazdától.

1945 után bennünket is befogtak nyári tűzfigyelésre. A toronyból kellett figyelni aratás, gabonaérés idején a határt. Ha valaki tüzet látott, félre kellett verni a harangot. Eléggé unalmas volt, főleg éjjel. Először ketten voltunk szolgálatban, később egyedül kellett figyelni. Éjjel féltem, mert baglyok voltak a toronyban. Olykor megtörték a csöndet, s bizony megijedt az ember. Nappal a galambokat is figyeltem, így jobban telt az idő. Egyébként gyönyörű kilátás volt a toronyból.

Hajnalban az öcsi domb előtt, a kápolnánál gyülekeztek a bányászok (HOLCZER-SCHNEIDER István, MATTING László, DÖMÖTÖR Lajos), együtt indultak biciklivel Padragra. A hajnali harangzó előtt nagyon kellett figyelni, hogy az ember meg ne ijedjen odafönt. Egyszer csak megjelent a harangozó HEITER bácsi (HEITER József édesapja). Megállt a templomhoz vezető lépcsőnél, megkötni bakancsát. Mikor megmozdult a harang kötele, befogtam a fülem, s fokozatosan elvettem a kezem. Kíváncsi voltam, hogy mekkorát szól a harang. Igen nagy volt a hangereje.

A kézi cséplés előkészítése különleges volt. Hogy jó legyen udvarunk a cséplésre, agyaggal fölszórtuk, gereblyével s lapáttal szépen eligazítottuk. Ahogy nőttünk, megtanultunk hegedűvel, gombos harmonikával muzsikálni. Vasárnap este felé édesapám vezetésével elkezdtünk muzsikálni. Néhány órás tánc után a fiatalok jól megtaposták az agyagot, sima s egyenletes lett az udvar. Persze nem csak csépléskor volt nálunk ingyenzene, ezért a fiataloknak föl sem tűnt az akció.

Mivel csak 1 harmonika s 2 hegedű volt, édesapámmal készítettünk köcsögdudát. Ez tejesköcsögből, megszáritott disznóhólyagból s nádból állt. A nádat megnedvesített ujjunkkal vagy bőrdarabbal húzkodtuk, így kaptuk a brummogó hangot. Szerepe volt még a téli disznóölések al-

kalmából. Mi, gyerekek is segíteni szoktunk volt a disznóölésnél: leszorítás, vízfordás, béltisztítás.

Az idősebbek a műveletek megkezdése előtt pálinkát attak kupicákból. Kisebb korunkban mi, fiúk egy darab kenyérre kaptuk a pálinkát, a kenyeret szinte bedörzsölték vele. Később már mi is kaptunk egy fél kupica pálinkát. Estefelé segítettünk a hurka- s kolbásztöltésnél. Finom volt a pecsenye is káposztával. Nagybátyáméknál s a Kis utcai HORVÁTHÉknál is muzsikáltunk disznóöléskor. Meglepetésszerűen szólalt meg a zene az ablakok alatt, aminek igen örültek a családok.

A hangszerek a szájharmonika s a köcsögduda voltak, no meg ének: *Sej, haj, Rozi; Hápgott a sok kis kacsa; Süjt az átok*. Csak dúr hangnemben játszottunk, mivel csak C- s G-soros szájharmonikánk volt. Szép gyermekkorunk volt: szegények voltunk, de boldogok.

A grófi kastélyban nyaranta üdültek szegényebb gyerekek: vártuk őket, mert a nevelőnők megengedték, hogy játsszunk velük, sőt ragaszkodtak is hozzánk. Elkísértük őket erdei kirándulásra (faiskola, táladi erdő, metsző). Madzagból, somfából ostort készítettünk nekik. Mivel közel laktunk a kastélyhoz, néhány gyerek át is jött hozzánk megnézni a kisborjút, kismalacokat.

Egy Agáta nevű hölgy volt a vezetőjük, legtöbbször az ő hangját hallottuk, mikor a gyerekek összevesztek. Szívesen figyelték a lópatkolást is, MATTING Vince urasági kovács műhelye előtt. A délutáni csöndespihenőt nem illett zavarni, bár a pesti gyerekek nehezen bírták ki. Több turnusban váltották egymást a csoportok. Mindig elbúcsúztattuk barátainkat, s szeretettel fogadtuk az újakat.

A libaröptetés mestere a Kis utcai HORVÁTH Lőrinc volt. Sok liba legelt az öcsi libalegellő dombon. Lőrinc egyszer összerelt egy kisebb csoportot, széttárt karokkal azokat szinte emelve elmondta a varázsszót: „Hele, kele.” A libák szót fogadtak, s elkezdtek repülni. A végállomás általában a MATTING bácsi kovácsműhelye előtti híd vagy patak volt. Néha egy liba belekeveredett a telefonvezetékbe. A libaröptetés minden gyereknek tetszett, élvezték a kastélybeli gyerekek is.

A II. világháború előtt kevésbé politizáltak, de azért sokan járatták az *Igazság* s a *Kisújság* hetilapokat. Öregapám, édesapám s nagybátyám megbeszélték a politikát is. Öregapám s Márton bátyám még harcoltak az I. világháborúban. Édesapám pedig szerette a földrajzot s történelmet, forgatni a térképeket. Megélénkült a politikai élet, mikor közeledett a II. világháború.

1944. márc. 19-én, mikor a németek megszállták Magyarországot, nagy lett a forgalom

Pulán is. Mivel már korábban megalakult a *Volksbund*, a propagandisták rendezvényeket szerveztek. A *Volksbund* kettéosztotta a falu lakóit, sok volt a vita, veszekedés. A magyar érzelműek az *Olvasókör*be jártak a tanítólakás mellett; a volksbundisták pedig a *Heim*be mentek rádiózni, szórakozni. Ezeken kívül csak az erdésznek s főerdésznek volt telepes rádiója. A *Heim* a falu egyik házában volt. A bundista legényeknek osztottak német daloskönyveket, melyekben lelkesítő, a *Führert* s a birodalmat éltető dalok voltak.

Több dalt megtanultunk mi gyerekek is, mert bámészkodókként minden megmozduláson ott voltunk: *Singen wollen wir, maschieren gegen England; Es geht alles vorüber; Auf die Heide blüht ein schönes Blümlein*. Hatalmas SS-legények, tiszték érkeztek a faluba, kik jól néztek ki az egyenruhájukban. Az urasági erdésznel volt a központ. Bőjti időszak volt, mikor tangóharmonika zenéjére táncoltak a pulai lányokkal.

A dalok: *A legelső vonalban kint, egy őrszem az égre tekint; Minden elmúlik egyszer; Kívül a kaszárnyán*. A zenét német szolgáltatta, ki igen szépen tudott játszani. Pulán nem szoktak bőjti időben táncolni, de nem illett a fáradt katonákat megsérteni, s háborús világ volt.

A délutáni időben érkeztek a krémszínű kétéltű autókkal. A gyerekeket szívesen vitték a katonák körútra a vázsonyi dombra. Egyes volksbundista gyerekek nem akarták, hogy a járműbe szálljanak magyar érzelműek is, ezért majdnem verekedés tört ki.

A katonák nem nézték, hogy ki milyen érzelmű, hanem mindenkit fölvettek, aki autózni akart. A szónoklatokból kitűnt a *Führer* s a győzelem éltetése: *Heil Hitler, Sieg Heil!* Az istenükről is szó volt: *Unser deutscher Gott*.

Minden német községben megalakult a *Volksbund*. Azt ígérték, hogy ha megnyerik a háborút, minden bundista 20 kataszter hold földet kap. Egy konkrét esetet írok le: Édesapám egyik barátja egy vasárnap azt tapasztalta, hogy a táladi rét melletti parcelláján a vaddisznók s szarvasok letépkedték a kukoricáját. El volt keseredve, s azt mondta: Tudod mit, János? Most bemegyek s belepek a *Volksbund*ba, hátha jobb lesz a sorunk.

Elérkezett a sorozás ideje: nagy nap volt ez a faluban. Sok ember gyülekezett a JÁGER kovács háza előtt, mert mindenki látni akarta az eseményeket. Természetesen mi, gyerekek is igyekeztünk közelebb férkőzni a sorozás színhelyéhez.

A látványosabb dolgok a községháza s az iskola előtti közös udvaron történtek. A községháza bejárata előtt volt egy asztal, mögötte tev-

kenykedett a bizottság. A főnök egy magyar ezredes volt: beszélt a sorozás fontosságáról, a haza védelmének jelentőségéről, az orosz veszélyről.

Név szerint szólították a 17–50 éves férfiakat. Morgás s zajongás kezdődött, a csendőrök nem győztek csitítani. A magyar érzelmű férfiak nem akartak a bizottság elé menni. STEIERLEIN Franci bácsi azt kiabálta: „A magyar hadseregbe elmegyünk, de a németbe nem, mert mi magyarok vagyunk!” Erre az ezredes: „Mivel megy el harcolni a magyar hadseregbe, a kutyával?” „Elmegyünk kaszával, kapával, mint egykor őseink.”

Az ezredes azt kiabálta, hogy a magyar hadseregnek nincsenek fegyverei, s a magyar s a német hadsereg egyet jelent. Szinte mindenki megfelelt a sorozáson. A templom s az iskola előtt tartózkodtunk, mikor megérkeztek a lovaskocsik, ülésdeszkákkal. A férfiak elkezdték a búcsúzkodást, volt ott sírás, zokogás, káromkodás. A magyar s német érzelműeket, mivel német volt az anyanyelvük, együtt vitték el.

A 45-től az 50 éves korig az embereket később vitték el. Édesapám e korcsoportba tartozott. Mivel alig marad férfi a faluban, a magyar érzelmű előljárók talán 3-szor is fölmentek a minisztériumba, kérve a magyar érzelműek fölmentését.

Arra hivatkoztak, hogy kell a férfierő a faluban, sok gyerek van, betegesek az asszonyok. Harmadszorra szerencsével jártak, így édesapámékat fölmentették, de kötelezték őket ölfavágásra, tankcsapdák ásására s egyéb hadimunkákra.

A fölmentett férfiakat veszély fenyegette, följelentették őket, félték, hogy főbe lövik őket. Egy szabályt betartott a bizottság: ki magyar anyanyelvű volt az anyakönyv szerint, nem sorozták be, akármilyen jól is tudott németül.

Ilyen volt szomszédunk, STIBINGER János, kinek édesanyja magyar volt. Ő a magyar hadsereghez került, de mint családfőnntartót leszerelték, így a háború utolsó hónapjait otthon töltötte. Mikor SZÁLASI Ferenc átvette a hatalmat, Pulán még zavarosabb lett az élet. Az emberek félték, hogy ki kit figyel. Jöttek a magyar s német vigécek. Mindenki egyet akart: a végső győzelmet.

Sokszor hallottuk: „A háborút már megnyertük, csak még nincs vége.” Pulán a volksbundisták házait külön megjelölték. Veszprémből jött egy ember, nem tudott németül, de *hitlerjugend*os ruhája volt. A házak falára *V* betűt festett horogkereszttel, majd ezt két levélág közé foglalta. Eből volt is probléma 1945 után, mert nehezen lehetett levakarni a falról. Voltak, akik 3-szor is bemeszelték, de akkor is meglátszott halványan.

SZAUER Ágoston

Elfelejtett nemzedék: A Pulai Levente Egyesület története

Az 1920. június 4-én megkötött trianoni békediktátum az egész országra kiterjedő rendelkezéseket szabott meg. A „béke” a Magyar Honvédséget is nagymértékben érintette. Intézkedéseket kellett végrehajtani a hadsereg létszámára, a lőszerre vonatkozólag. A két világháború közötti kormányok kiutat kerestek e kényszerhelyzetből.

A „békeszerződés” alapján az antant bármikor ellenőrizhette a Honvédséget. Ezért volt szükség egy olyan honvédségen kívüli katonai előképzésre, amely nem eshetett a győzők ellenőrzési felügyeleti körébe, és fölkészítette a magyar ifjúságot a katonai életre.

Ennek hatására hozták létre 1921-ben a Levente Egyesületeket. Ezek az 1921. LIII. törvény-cikk alapján minden városban és községben kötelezően megalakítandó sportegyesületek, amelyekben az iskolát elhagyó ifjúság tizenkettő és huszonegy éves kora között rendszeres testgyakorlásban, azonkívül erkölcsi és szellemi továbbképzésben részesült.

Az egyesületek irányítását a vallás- és közoktatásügyi miniszter végezte, és a végrehajtó szerve az Országos Testnevelési Tanács (OTT) volt. A leventeintézmény megadta az ifjúságnak a fizikai nevelést és erősítést, ezenkívül tudatos nemzeti érzést alakított ki.

A leventekötelezettséget az 1939. évi honvédelmi törvény rendelte el. A törvény szerint a tényleges katonai szolgálat ideje mentesült az elemi katonai kiképzéstől, mert erről már a leventeképzés gondoskodott.

Az ifjú leventéket három korcsoportokba osztották: I. a leventeapródok tizenkettő és tizennégy éves koruk között; II. az ifjúleventék a tizenöt és a tizenhét éves koruk között; III. a leventelegények a tizenhetedik életévüktől fölfelé. Minden egyes korcsoport végén próbázni kellett a legényeknek. Az életkorral emelkedett a követelmény színvonala is.

Részlet a Leventekönyvből: „Leventék! Hősök voltak apáitok a harc mezején, hol vérrel s léttel kellett adózni a hazáért, de hősök voltak a mindennapi munkában is, hol verejtékkel tudták munkálni a megcsonkított haza föltámadását. Hazánk boldogulását a kezeitekbe tették le e hősök.”

A *leventefogadalom* így hangzott: „Fogadom, hogy teljesítem leventekötelességeimet, amelyekkel Istennek, Hazámnak és honfitársaimnak tartozom.” A leventekiképzési évet mindig ünnepélyes istentisztelettel kezdték meg és fe-

jezték be. Minden év május havában ünnepélyes leventenapot tartottak, amelyen a leventeapródok fogadalmat tettek, és fölavatták őket.

A Pulai Levente Egyesület 1925. augusztus 8-án alakult, és a következőképpen szerveződött meg. Az elnök: SZÁSZY Béla főerdész, az alelnök: NÚSAL József körjegyző, jegyző: LEITOLD Antal tanító, pénztáros: STEIERLEIN Vendel községi bíró, ellenőr: ORSONITS István erdész.

Könyvtárost, könyvtár hiányában, a pulai egyesült nem választott. A tisztikaron kívül még tizenkét tagot választottak köteles tagnak.

A jelenlévő választmányi tagok a következők lettek: STEIERLEIN József, RÖTH István, TASCHNER Mihály, LAUTNER József, KLUNG Antal, SZAFNER József, HOLCZER János, GEYER János, ifj. STEIERLEIN József, SCHELLER Pál és HOLCZER József. Ifjúsági oktatónak LEITOLD Antalt és ORSONITS Istvánt választották.

Pulán is, mint a többi községben, amikor a fiúgyerekek tizenkét évesek lettek, és kimaradtak az iskolából, leventekötelesek lettek. Szeptember 1-től május 31-ig minden héten egy napot ki kellett vonulni a gyakorlótérre. A gyakorlótér az úgynevezett faiskola mellett volt.

Ott történt az alaki kiképzés, a lökiképzés, és a teljes gyakorlati képzés. Megtanultak tisztelni, ez jobb kézzel történt a leventesapka érintésével. Az első korcsoportnak nem volt puskája, csak a másodiknak és a harmadiknak. E puskák is csak fapuskák voltak. A fegyverfogásokat az utolsó korcsoport tanulta.

Különböző menetgyakorlatokat is végrehajtottak, például a díszmenetet, az erőltetett menetet, a futást, a tornát, a békaügetést, valamint a kúszást. A földérintés és a tájékozódás fontos kiképzési pontok voltak. Ezek is a gyakorlótéren történtek. Az elemi kiképzés legfontosabb eleme a térképismeret, tájolás, a kispuskával célbalövés volt. Az első korcsoportosok nem lőhettek, de önkik részt kellett venniük a gyakorlatokon.

Minden évben rendeztek versenyeket, amelyeket a szomszéd községek leventéivel bonyolítottak le. Minden alkalommal más faluban rendezték a versenyt. Akik a versenyeken elsők lettek, azok jutottak tovább a járási versenyre. A járási versenyen a tapolcaközei falvak vettek részt.

Pulán egy szakaszba osztották be a leventéket. A parancsnok MOLNÁR János lett, őt KOCSIS József követte. E parancsnokok már voltak katonák, de el kellett végezniük egy tanfolyamot.

Reggel gyülekezőt fújt a trombitás, akit SZAFNER Jánosnak hívtak. A sorakozónál rajonként álltak föl, minden rajnak volt egy parancsnoka, ő tartotta a rendet és az elméleti foglalkozásokat.

Télen nem voltak gyakorlati foglalkozások, hanem a leventetothonban tartottak előadásokat. Általában egy színdarabot tanultak be a lányokkal, s Karácsonykor s farsangkor adták elő. Nagy volt a fegyelem, és mindig tiszteletet adtak az idősebbeknek. A leventeköszöntés a „Szébb jövőt” volt, a válasz rá pedig az „Adjon Isten”. Ezt csak a foglalkozásokon köszönték egymásnak.

Minden vasárnap jártak szentmisére. Nyáron a leventék a két padsor között álltak. A templomba lépés úgy történt, hogy a leventeparancsnok ment elől, a leventék pedig utána. A parancsnok térdet hajtott az oltár előtt, majd a leventék is, és levették a sapkájukat. A szentmise végén a parancsnok újból térdet hajtott, és egy hátraarcparanccsal kivonultak a templomból.

A leventék minden egyházi ünnepségen részt vettek, és tisztelettel végezték a föladataikat. Az Úrnapiján az egész faluban el voltak helyezve sátrak, és ekkor a harmadik leventekorcsport kísérté a papot. Mikor a pap készült fölolvadni az evangéliumot, a parancsnok vezényletével levették a sapkájukat, és a kezükbe helyezték. Az evangélium végeztével pedig vezényszóra visszahelyezték a sapkájukat.

Nagypénteken a II. és a III. korcsoportból két levente állt őrséget a Szent Sírnál, és óránként váltották egymást. Nagyszombaton a föltámadási körmenetben négy idősebb levente vitte a föltámadási szobrot, míg a többiek a papot kísérték.

A templomi zászlókat és a feszületeket az I. korcsoport vitte. A pap elhelyezte az oltáriszentiséget a tabernákulumban, és a leventeparancsnok vezényletével a leventék visszaléptek a kis oltárig. A leventék nagyság szerint sorakoztak föl a padok között. Majd amikor a nép kivonult a templomból, ők is kivonultak.

A II. világháború alatt sok családból a fiúk a harctéren harcoltak, és e családok nem tudták betakarítani a termést, ezért leventéket rendeltek ki a munkák segítésére. Nemcsak a betakarításban segítettek, hanem minden nehezebb munkában is. Télen a tűzifát is leventék hordták be.

Akik a leventeegységtől bevonultak a Magyar Királyi Honvédséghez, azok már kiképzett katonák voltak. Csak azokat kellett tovább képezni, akik más alakulathoz vonultak be, például a tüzérséghez, a híradósokhoz, a huszárokhoz, vagy a műszakiakhoz. A pulai leventék száma állandóan változott, de pontos számot nem lehet

megállapítani, mert általában huszonhét és harmincnégy fő között mozgott a létszám. Megmaradt az egyesület leltára. Ezen adatokból arra lehet következtetni, hogy eléggé fölszerelt lehetett a pulai egyesület.

Főleg az 1940-es évben érkeztek az egyesülethez fölszerelési tárgyak. A tárgyak között nagy számban találhatóak szabályzatok és könyvek. Például a gyalogsági gyakorlatok szabályzata, a *Kormányzónk* című könyv, valamint a magyar vitézi tettek gyűjteménye. Az alaki képzés a templom előtt történt, ahol a leventék hármassorokban masíroztak, és közben énekeltek. Rengeteg éneket énekeltek, olyan dalokat például, mint a *Fiúk, föl a fejjel*; vagy a *Leng a lobogó*.

Az egyik ének első sora így hangzik: „Indulóra hangzik már a szó, félre, aki nem közénk való, honvédek vagyunk, honvéd katonák, ismeri nevünket széles e világ.” 1945-ben, mikor a front már közeledett a Dunántúlra, minden faluból behívták az összes leventét katonának.

A leventéket Tapolcára vitték, hol a kocsma előtt gyülekeztek. Ott volt a tapolcai parancsnok is, de az ő leventéi fölfutottak a hegyre. A járás fiataljait egy tornateremben föllállították, s kérdezték, hogy kinek nincsenek szülei, mire a felük kiállt a sorból. Ekkor egy SS-elhárítótiszt a pulai leventelistát követelte, de HARMATH István nem adta oda neki, hanem a petendi német parancsnokságra sietett. Az ottani német parancsnok beírta a pulai leventéket az árokások közé.

Így menekültek meg a pulai fiatalok a sorozástól, valamint a további harctól. Ez nem mindenkinek sikerült. Sok-sok más község fiatal leventéi haltak meg a háború utolsó évében, tizen- négy-tizenhat évesen.

Az országban még folytak a harcok, mikor megszületett az 529-es miniszterelnöki rendelet, mely rendelkezett a korábbi katonai s politikai szervezetek föloszlatásáról. Ennek keretében szűnt meg a leventemozgalom is.

A leventeegyesületek vagyonaát fölosztották a pártok között. Sok leventét halálra ítélték a háborúban betöltött szerepük miatt. Az országos levente-főparancsnokot, BÉLDY-BRUCKNER Alajost halálra, majd életfogytig tartó kényszermunkára ítélték.

A leventemozgalom története, szerepe a huszadik századi történelemben még jórészt föltáratlan, mint ahogy kevesek között ismert azon emberek sorsa is, akik az iskolapadból kerültek a frontra, majd a szovjet lágerekbe, és akik közül sokan soha nem tértek haza.

LEITOLD Attila

HEITLER László kötődése Pulához

Hetven év: hetven kép

Ki ne emlékeznék az időkre, mikor falunk megérezte a szabadabb levegőt, s 1987 nyarán a hegy bejáratánál történelmi emlékoszlopot állítottunk, mely a hegy múltját tömöríti képekben.

Legalul a lefelé fordított ESZTERHÁZY-címerrel, amely jelzi, hogy a faluból kihalt az egykori grófi család, az oszlop csúcsán pedig a hegyi törvénykönyv első articulussával: „Minden jó rendtartásnak feje és fundamentuma az isteni félelem és a tisztesség.”

Az erdészettől kapott oszlopot faragta meg a szentesi SZABICS Ferenc, állította föl STEIERLEIN András vezetésével a falu fiatalja s öregje (szegény jó FISCHER Jóska közreműködésével).

Az oszlopnál tartott első nácihegyi sokadalmunk ünnepi szónoka HEITLER László festőművész volt, aki azóta is a falu nagy barátja s rendszeres látogatója. Ő újította föl a 230 éves kápolna homlokzatán a Szent Flórián-képet, amelyet a megyei tűzoltózenekar közreműködésével avathattunk föl, dr. MIKOLA István jelenlétében.

HEITLER László készítette el a templomszentelés kétszázadik évfordulójára az építető egri püspök, ESZTERHÁZY Károly domborművét a templom belső falára. És most újra itt láthatjuk a kápolnában HEITLER László évfordulós gyűjteményes kiállításának odaillő darabjait.

Milyen évforduló, kérdezhetik sokan. A szülőváros, Pápa közössége idén tavasszal egy

csodálatos kiállítással ünnepelte meg az önmagát „képírónak” nevező művész 70. születésnapját.

A falunk küldöttsége részt vett Pápa főterén, a Somogyi József Galériában rendezett kiállítás megnyitóján, ahol dr. ÁLDOZÓ Tamás alpolgármester köszöntője után versmondók, muzikusok és a művész pályatársai mellett alkotásainak számos kedvelője, barátai és a népes családja ünnepelte az alkotót.

Hetven év: hetven kép! S mit ábrázolnak e képek? Mindenekelőtt s túlnyomó részben hagyományörző alkotások. Vízimalmok, préházak, zárt kapuk, rácsos ablakok, borházak, azaz a bakonyi, balatonföldvidéki parasztkorok népi építészeti remekeinek megőrkítése volt a képíró célja.

Dokumentarista – mondhatná valaki, ám a fényképezésnél sokkal több, értékesebb az, amit HEITLER László az utókornak ajándékozott. Lélekben is megnyugodva, ugyanakkor fölfrissülve jöttünk el Pápáról a május eleji vasárnap este.

Végre eljutottunk ugyanis mi, magyarok is oda, hogy a saját szülőföldjén, a szülővárosában is fölismerik és elismerik a tehetséget, a kiemelkedőt, és méltó körülmények között ünneplik a nyolcadik ikszbe lépése alkalmából.

Úgy tűnik, Pápán is tudják, hogy az emberi élet törvényeinek feje s fundamentuma, mindenek alapja az isteni félelem s tisztesség. Úgy legyen!

(NI)

Beszélgetés KRIZSÁN Andrással, Pula főépítészével

– Engedd meg, hogy szívből gratuláljunk a nemrégiben kapott komoly állami kitüntetésedhez. Azt hiszem, van némi köze Pulának is hozzá.

– Így igaz, tavaly Kós Károly-díjjal tüntettek ki. A beérkezett 17 javaslat közül hárman kaptunk egyéni kategóriában díjat, melyet az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium államtitkára, SZALÓ Péter adott át. A millenniumi zászlót 2000-ben ő adta át a községnek.

Ami a szakmai részét illeti, valóban ezer szállal kötődik a településhez s környékhez. A méltatás szerint a települési értékek védelme, fejlesztése érdekében kifejtett, több évtizedes meghatározó jelentőségű munkámért kaptam a díjat, különösen a Balaton-fölvidéken, Pula tanácsadó főépítészeként végzett eredményes tevékenységemért. E kitüntetés rávilágítja a szakmai közélet figyelmét arra, hogy egy ilyen fészekalja kis faluban is bőségesen akad védendő érték, megoldandó föladat, tennivaló, melyeket az itt élőkkel közösen kell ápolnunk, megőriznünk.

– *Hogyan tudja egy tanácsadó főépítész ezen értékeket védeni, a följújtásukat elősegíteni?*

– A táj, a környék ismertsége, idegenforgalmi föllendülése segítette a folyamatot, melyet a képviselőtestület régóta fölismert: hogy az egységes falukép, a hagyományos építészeti stílus, a homlokzatok anyaghasználata (kéményfejezetek, kerítések, vakolatdíszek) megőrzése érdekében, részletes szabályozási tervnek kell készülnie.

A főépítészeti munka a házak külső megjelenésével, homlokzataik kialakításával, a harmonikus utcaképbe illeszkedéssel foglalkozik. Igyekszem kölcsönös bizalommal beleélni magam az építetők helyzetébe, szakmai tudásommal meggyőzni őket, hogy milyen megoldást válasszanak.

Ehhez elengedhetetlenül fontos a helyismeret, az itt élők megbecsülése. Mikor valaki telket vagy régi parasztházat vásárol a faluban, mindig próbálok velük megismerkedni és elbeszélgetni.

Végigsétálunk a Fő utcán, s megkérdem, hogy miért itt szeretnének építkezni? A válasz, hogy Pula gyönyörű település. Itt tiszta, jó levegő van, csodálatos a környék, szépek az erdők, a Bakony, s sok szép régi ház van a faluban.

Ez az, válaszolom erre, amit szeretnénk megőrizni, továbbadni gyermekeinknek s unokáinknak, hogy akik természetközeli életre vágyanak, mind szívesen költözzenek ide. Így már nem is oly nehéz az együttgondolkodás, a közös megoldás keresése. A házak épülnek. Látszanak az új

kéményeken és homlokzatokon a régi motívumok és vakolatdíszek. Az épített környezet megóvásának példái bizonyítják a település közösségformáló erejét, az önazonosságukat megtartó pulaiak szándékát, az igényes közgondolkodás fejlesztésének eredményeit. A folyamatos párbeszéd erősíti a falu közösségét, hagyományaik, szükségleteik újraértelmezését, a régi értékek fölfedezését. Érezni a szerves fejlődés nyomait, lehetőségeit.

– *Hogyan látod a falu helyzetét, jövőjét?*

– A rendszerváltás körüli éveket ujjongó hangulatban éltük meg. Hittünk abban, hogy gyereünk le falura, mely eszményi emberi közösség, ahol a parasztság életformája az eszmény. Ezt folytatni lehet s kell. Sajnos nem ez következett be. A fiatalok egyre többen költöznek el a városokba, a régi falusiak pedig kiöregszenek. A falu határát már senki sem maga műveli.

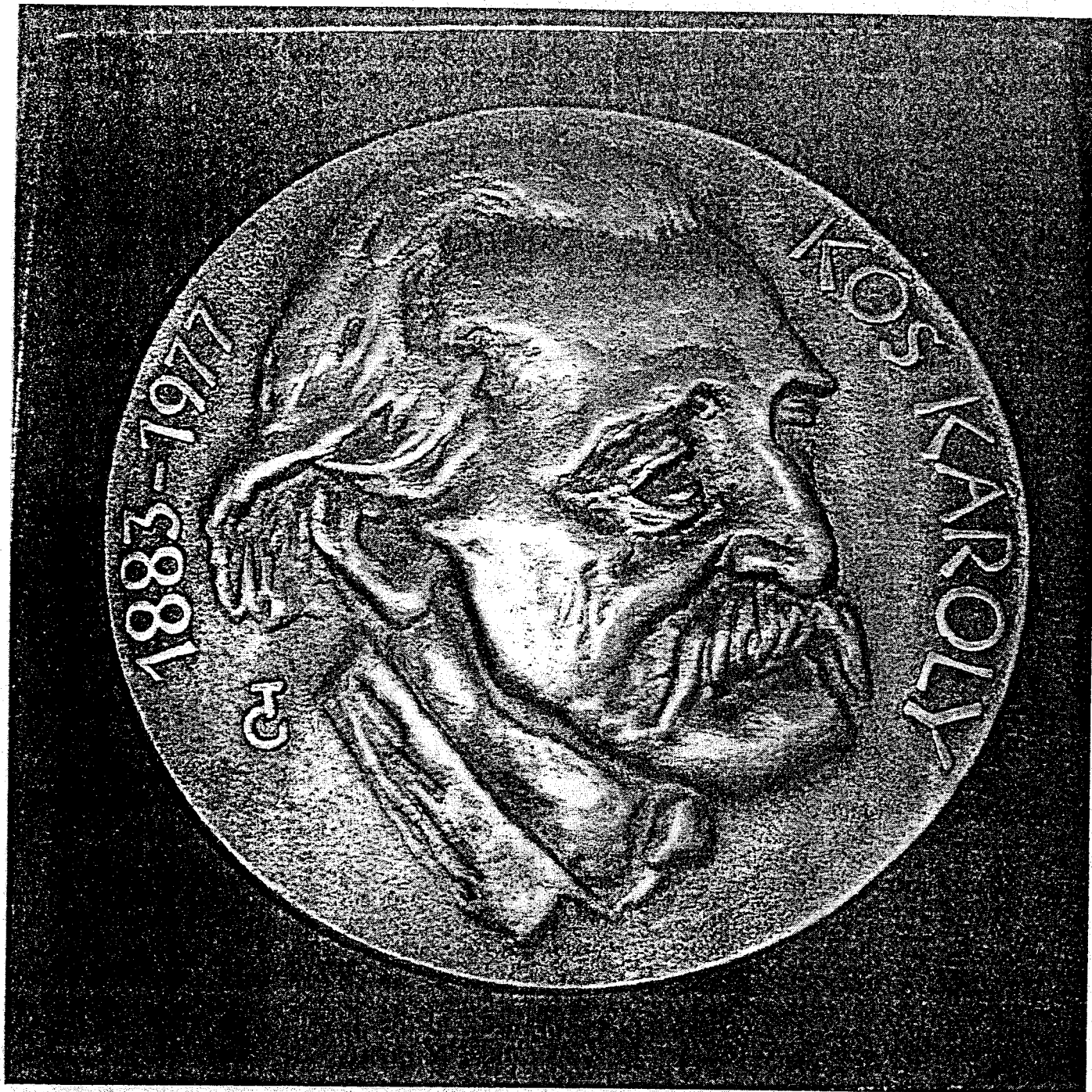
Szerencse, hogy itt e folyamat nem annyira jellemző, hála a sok fiatalnak, gyerekeknek. De meg tudjuk-e őket tartani itt? Ebben már nem vagyok biztos. Az elmúlt évek gazdasági változásai borzasztó nehéz helyzetbe hozták nem csak az itteni önkormányzatot, hanem az egész magyar vidéket.

Megszűntek a posták, rendelők, az alapvető helyi közszolgáltatások. A kistelepülések intézményi, szellemi támogatás nélkül maradtak, elfogy önfenntartó képességük is. Meg kell találnunk a közös megoldást, mely képes választ adni a globalizálódó világ kérdéseire, s megőrzi a kozmikus rendet, mely a teremtett világ alapja: a természet s az ember harmonikus párbeszédét.

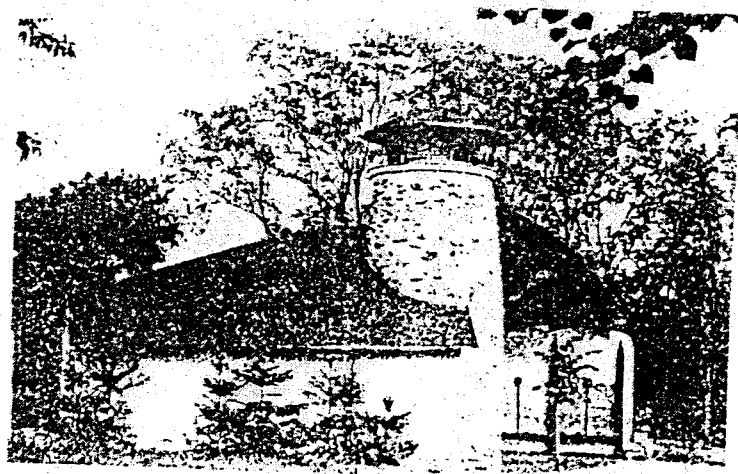
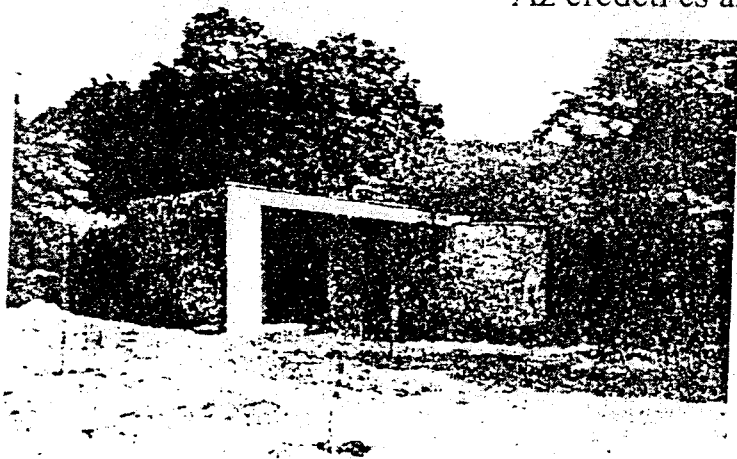
– *Miben látod ennek lehetőségeit az építészeti területén?*

– A legfontosabb, hogy szülessenek élő emberi közösségek. Ahogy KEMÉNY Berci bácsi szokta mondani: Nem a vidék népességmegtartó képességét kell megőrizni, hanem a képességmegtartó népességet. Ezért fontos, hogy Pulának sok saját ünnepe, közösségi alkalma van. A másik szakmai föladat, hogy a faluban használható állapotban lévő régi épületeket fölmérjük. Többször szerveztem nyári gyakorlatot építészhallgatók számára. Ezekből áll össze a falu épített környezetének története, a helyi érték védelmi katasztere. NÉMETH Lászlót idézve, ez nemcsak százados építészeti ritkaságokra, féltve őrzött kincseinkre irányítja figyelmünket, hanem segít megértenünk a hagyományos népi kultúra bölcsességét. Ez a tájhoz simuló építészet legjobb iskolája.

(NG)

Az eredeti és az új temetőkápolna

Mit tervez a kedves szomszéd?

A fiatalok lassanként átveszik a birtokot az idősebb korosztálytól. A hegy elején PUSKÁS Szilárd bővítette lakhatóvá a korábbi pincéből kialakított hétvégi házat. Lassan elkészül KNOLL Józsi pincéje is a hegy közepén.

A harminc éves MÓRICZ Endre Szegedről járt ide édesanyjával építkezni, és új nyaralója a hegy egyik ékszere. Már be is költöztek.

A MATTING-család a kibővített telkén nagy fába vágta fejszóját, mert előreláthatóan a pince-sor legimpozánsabb épületét fejezik be az őszön.

Jövőre már hangos gyermekzsivajtól élénkül a környék. Ez természetes. A szintén harminc éves dr. PÉTI Márton geográfus is beleszeretett a náczihegyi környezetbe. Négy éve telket vásárolt a dűlőút közepe táján, azóta kicsit bővítette a nád-rágszív-parcellát. Mára pedig fél hektár gazdája.

A pince állagmegóvása után a szivárgó vizet elvezették, majd a tető megerősítése következett. Az ősi kandallót újjalakították, és egy hagyományos kéménnyel bővítették. Eredetileg a falban volt elvezetve a füst, de a régi „titkos járatot” már nem lehetett rendbe tenni.

Náczihegyi sajátosság, hogy a szegényebb gazdák nem építettek hajdan kéményt, hogy ne kelljen adózni. Trükkös megoldással eltávozott a füst, megvolt a huzata is a fal járataiban, de a kémény nem látszott. Ezután következett az igazi földadat: a művelés előkészítése, megújítása.

– *A hajdani Kőhegy nem adta meg magát könnyen. Kiszedtük a rengeteg követ, és betrágyáztuk rendszeren, majd pedig a tetejére erdei föld került. Alacsony intenzitással művelték az utóbbi évtizedekben e földet is, ahogy a hegyen majdnem minden telket* – mondja a fiatal doktor.

– *Az ősök tapasztalata mégis belejárt az a megújulásba. Mindent édesapám tanácsai alap-*

ján csináltunk, ahogy régen, hiszen tőlem mind-össze csak a szándék származott. Elsőként a régi művelési formákat állítottuk helyre, ez pedig rengeteg „hasznot hoz” egy olyan embernek, aki Budapesten él a város közepén, és amint tud, hétvégeken, szabadság idején, itt töltheti a napjait.

– *Szőlő s gyümölcs mellett egy pici kert is lesz a területen, hol a konyhára való megteremhet. Gépi művelésre alkalmas sortávot alakítunk ki, a sorközöket fűvel vetjük be. Hordóm még nincs, de a család régi nagy ballonjait már gyűjtöm. 4 éven belül várom az első szüretet. Nagy esemény lesz hosszú idő után az első igazi szüret.*

– *Nem befektetésként vásároltam e földet; s látom, hogy a szüleim nagyon élvezik e munkát. Édesanyám kezdeményezte, hogy mi, náczihegyi birtokosok hozzunk létre egy egyesületet, amely a közös dolgainkat segít majd rendezni.*

Hosszútávon gondolkodnak ők is, pedig nyugdíjasok. A barátaik, azok gyerekei, a nagycsalád mind közeli szomszédként élnek meg a legtöbb nyarat, immár negyed évszázada. 25 év nagy idő, mekkora változás ment végbe azóta itt is!

Remélem, hogy egy családi közösségi helylyé válik a Náczihegy, és egy olyan csendes, meghitt alkotó térré, ahol a munkásságunkat háborítatlanul, sőt a környezettől ihletve sikeresen folytathatjuk.

A növéremnek az első erdei mesekönyve is ennek hatására született, és a disszertációm is nagyrészt itt írtam.

Az édesanyám gyerekkori barátnője, a szegedi professzorasszony, dr. BORBÉNYI Zita is itt vett telket a fiainak, akik bár Svájcban élnek, és láttak már egyet és mást, a tanulmányaik idején nekik is annyira megtetszett a Náczihegy, hogy tavalý ők is vettek egy pincét a dűlőúttól délre.

Ismerjük meg szomszédainkat

CZIMMER László, s felesége, Ica asszony, robotosnak vallják magukat, mióta Budapestről „lejárnak” a 200 méterrel magasabban fekvő Náczihegyre. Pihenni. Azaz dolgozni.

Minden alkalommal nagy lelkesedéssel s örömmel érkeznek, mióta tavalý augusztusban megvették fiúk, a 32 éves Attila számára KLUNG János bácsi pincéjét. Azóta bevezették az áramot,

művelik a szőlőt. Ültettek számos díszfát, bokrokot, virágokat.

– *A tulajdonos is megjelenik néha?*

– Gyakran jön ő is, hiszen közgazdász léte-re szereti a kertgazdálkodást is a „birtokon”: kapál, kaszál, és egyelőre még csak sátorban alva piheni ki az egész heti ülőmunka gerincterhelő egyhangúságát.

– Úgy látjuk, szeretné a pincét fölújítani, lakhatóvá tenni a tetejét, és a kertből a vizet bevezetni a házba – mondja Ica asszony, aki most készül nyugdíjba.

– *Mire gondoltak a vásárláskor? Nyaralásra? Hétvégi kikapcsolódásra?*

– Akinek szőlője van, nem nyaralhat – mondja tapasztalatból CZIMMER László, aki fiatal korában szőlőtulajdonos is volt.

Ezt mi tudtuk a vételkor is, hiszen hét sor szőlőnk van száz méter hosszan, ami saját fogyasztásra elég is.

Otelltól kezdve egy-két töke nováig, és a többi a hagyományos fajták közül kerül ki: Zalagyöngye, Mézes fehér, és így tovább.

– Az első szüret jól sikerült, véletlenül – mondja önkritikusan Ica asszony. – A kezdők vakszerencséje.

Nem értünk hozzá igazából, csak a könyvek és az ifjúkori emlékek alapján hívtuk meg a rokonságot, a barátainkat a szüretre, és dolgoztuk föl a termést. A hordók és a teljes berendezés itt maradt, tehát nekünk csak a munkaerőt kellett adni.

– *Miként fedezték föl e lehetőséget?*

„Szétszórjuk magunkat itt a hegyen”

Régi kérdés, hogy mit szeretnek a „gyüttmentek” e helyen, hisz lassan a Náczihegy nagyobbik fele már nem a falubelieké. CSOMAI Mihályné Vörösberényből érkezik családjával, szombatonként, édesanyjával, öccsével, gyerekeivel, s dolgoznak egész hétvégén. Mindenki mást csinál, mint hét közben (füvet nyír, palántáz, fát ültet, kerítést épít, szüretel), s e kikapcsolódás már pihenést jelent a magyar embernek. Ott járunkkor, egy júniusi vasárnap, épp a borsót szedték, de már érett az eper s a korai cseresznye is.

– *STEIERLEIN Teri nénitől vettük meg tíz éve a telket, és azóta sok örömünk és mérgünk van miatta. A jó levegő, a csönd, és a berényihez képest jó termőföld kielégíti a konyhaszükségletet, hiszen mind a négy családnak megterem a borsó, az eper, a zöldség, de előfordult, hogy az erdőből kimerészkedő vadak erősen megdézsmálták a céklát, a fiatal gyümölcsfákat is „visszаметszítették” tövig. Nem kegyelmeztek semminek, míg ki nem húztuk a kerítést. Azóta megmarad minden. Nagy kár, hogy az erdészettől kapott cölöpöket s kerítésanyagot nem mindegyik szomszéd használta föl, mert a ledől vagy ki sem épített kerítés több helyen is szabad bejárást enged a vadaknak. E*

– Egy ingatlanokkal foglalkozó újságban találtuk meg a pince homlokzatát bemutató fényképet, és ez alapján tetszett meg Attilának a vidék is. Azóta is jól érzi magát Pulán, és már Nagyvázsont elhagyva örül a megérkezésnek. Pedig a sátor még nagyon zörög, ha éjjel fúj a szél.

– *Hogy ismerkedtek meg a szomszédokkal?*

– Rendkívül kedves és segítőkész szomszédokra találtunk a hegyen, ugyanis önként ajánlják a segítséget a „kezdőknek”. Megérkezésünk napján például előre jelezte az időjós, hogy este megjön a vihar és jelentősen lehül a levegő éjszaka.

A szomszédunk, ZÉKÁNY Lajos följánlotta, hogy aludjunk a házukban. Ideadta a kulcsot, s bizony jól jött ez, mert éjszaka valóban nagy vihar támadt a környékre, s erősen lehült a levegő.

Az erdő felőli kerítés szerencsére megvédi a növényeinket a szarvasoktól s az őzeketől. Néha egy vörös macska óvakodik a közelünkbe, keres föl bennünket.

Ezt a színétől függetlenül Bagirának neveztük el – helyezi bele magát a környezetszerető ember sajátosságaiba CZIMMER László. Most leszünk nyugdíjasok, így időnk van, néha 2-3 naponként jövünk, le, azaz föl a hegyre.

csöndet, nyugalmat ma már a Balaton partján kevés helyen találja meg az ember, így egyre értékesebb lesz – vallja a nagymama, aki éppen a borsóföldön hajlongva szüretel.

– *Jól érezzük, „szétszórjuk” magunkat itt a hegyen, mindenki azt csinál, amit akar. Akkor a telek, hogy mindegyik családtag talál magának egy kis zugot, ahol megpihenhet, ejtőzhetik, vagy tornászhatik, a kapa vagy a fűnyíró nyelét fogva.*

Hogy mégis zavarja őket valami, avval nincsenek egyedül: néhány „szomszéd” telektulajdonos évek óta rá se néz a földjére. Embermagasságú a gaz, ápolatlanok és átláthatatlanok a gyümölcsfa lombjai, és elvadult dudva az egész telek.

Ezek szomszédjában dolgozni, amikor a szél áthoz minden magot, szinte reménytelen. Fölmerül ilyenkor a törvény alkalmazásának, az önkormányzatnak, a falugondnoknak, vagy éppen egy csősznek a felelősségteljes munkája, illetve annak hiánya, hiszen e gondon már évszázadokkal ezelőtt is túljutottak. A hegybíró és a község vezetése pénzbüntetést szabott ki, ha pedig ez sem használt, akkor a földjét elhanyagoló lusta gazdának a nyilvánosság előtti botütésekkel kellett vezekelni. Mi hagyományörző falu vagyunk!

PULAI TÁNCÉGYSÉGÜNK A NÁCZIHEGYI SZINPADON
(Amikor a mai fiatalok még gyerekek voltak...)

Falunap 2007

Idén is sok színes program várta az érdeklődőket az évente megrendezett Falunapon. Ez évben ismét május utolsó szombatjára esett a májusfa kidöntésével egybekötött ezen ünnep.

A műsorról előzetesen tájékozódhattunk a kézbesített szórólapok segítségével. A 13 órától tartandó versenyekre a helyszínen lehetett jelentkezni. Az előző évekhez képest kevesebben vettek részt az asztalfoci-, az asztalitenisz-, a dobónyíl- és a kerékpárversenyen.

Eközben aszfaltrajzolás és játszóház várta a kicsiket és nagyokat. 14 órától lehetett öcsi és pulai termelőknél a saját boraikat bemutatni a szokásos módon: hét deciliteres, címke nélküli, sötét üveg, parafadugóval lezárva.

Ekkor indult a főzőverseny is, ahol egy-egy bográccsal lehetett nevezni. A hozzávalókat az önkormányzat biztosította, a hagyományoknak megfelelően. Főzőcskés közben mulató zene készítette elő a hangulatot az esti bálra.

18 órától léptek színpadra a műsor szereplői, akik majdnem másfél órán keresztül szórakoztatták a lelkes nézőközönséget. Először REVÓCZKY Renáta és Ottilia nagyszerű zenés

műsorát hallhattuk, majd az Öcsi Zöld Szivárvány Asszonykórus derítette jó kedvre a nézőket.

Néhány dalos kedvű felnőtt együtt énekelte a dalokat. A Pulai Gyermek és Ifjúsági Táncscsoport előadásában botos és üveges táncokat láthattunk, majd az Ajka-Padragkút Néptáncgyűttes két tagjának műsora következett. A két táncgyűttes közös műsora kötötte le a közönség figyelmét. KERTÉSZ Lajos polgármester hirdette ki a versenyek eredményeit. A győztesek bort, pezsgőt, csokit és kerékpárlámpát kaptak.

A borverseny győztesei oklevélhez jutottak. Az akrobatikus műugrás egyetlen résztvevője különdíjban részesült. Ezek után búcsút intettünk a májusfának, melynek fölállítása a hagyományokhoz híven néhány „jóakarónak” köszönhetően kisebb-nagyobb akadályokba ütközött.

Eközben elkészültek a bográcsételek, a marhapörkölt, a vadpörkölt, a ragu, a babgulyás, valamint a halászlé is. A jóízű falatozás után a nagyteremben tombolasorsolás volt. Ezt követően kezdetét vette a hajnali tartó tánc és mulatozás, amelyhez a zenét MÉSZÁROS Gyula szolgáltatta.

PILLER Magdolna

Lakóhelyünk: Pula

A születésünk helye ugyan nem Pula, de csecsemőkorunk óta itt élünk szüleinkkel és testvéreinkkel, így e falu a lakóhelyünk. Így nem is csoda, ha kézenfekvőnek tűnik a kérdés: Miért jó Pulán lakni?

E kérdést nemcsak magunknak tettük föl, hanem a velünk egykorú, és pár évvel idősebb fiatal társainknak is. A válaszok nyomán így összegezhettük a feleletet.

A bennünket körülvevő természet szempontjából jó Pulán lakni, mert tiszta a levegő, nincs nagy zaj (igaz ugyan, hogy a Fő utca forgalma eléggé hangos), nagyon szép a táj, mindenki vigyáz a természetre, ezért szép és tiszta a falu is.

Az itt lakók, vagyis a falu társadalma szempontjából jó Pulán lakni, mert az emberek jól ismerik egymást, mindenkivel el lehet beszélni, a fiatalok nagyon összetartóak, az emberek pedig igen barátságosak és vendégszeretőek.

És mit jelent nekünk a Művészetek Völgye? Ez nagyszerű alkalom, hogy több ember megismerhesse a falunkat és annak értékeit.

A tíz napban zsong a falu a sok embertől, és ez jót tesz a településünknek és az itt élőknek. A sok program az idősebbeket is megmozgatja.

Föltettük ama kérdést is, hogy vajon mit kellene még tennünk Puláért? Több olyan közösségi program kellene, ahol együtt vannak a kicsik és a nagyok, meg a felnőttek: vetélkedők, bál, farsangi együttlét.

A szép játszóteret jobban ki lehetne használni: például hétvégeken szalonnasütéssel. A táncscsoport tagjait több helyre kellene elvinni, hogy mások is lássák, hogy itt a fiatalok nem unatkoznak. A közös szemétszedést többször meg kellene ismételni.

Ezek a pulai fiatalok véleményei.

JÁGER Eszter és SZENGER Eszter
(leendő és volt nyolcadik osztályos)

Gondolatok a Náczihegyen

Pula egy csöndes kis dél-bakonyi falu, Nagyvázsony mellett. Nagyon kellemes, változatos területen fekszik. Van domboldal, erdő, szőlő, pincék gyümölcsfákkal, és sok tevékeny ember, aki meg szeretné őrizni e táj varázsát.

A természetszerető embert nem csak a környezet bőkezű ajándéka nyugtázza le, hanem az alkotó közösségteremtő tevékenysége is ösztönzi.

Hogy az újkőkorszakban, 6000 évvel ezelőtt, e terület már lakott volt, bizonyosság a ma itt élő közösségnek is, hogy meg kell becsülni a lehetőségeket, amelyeket a természet adott.

A fészkalja falu kettőszázharminc lakosával, és az alkalmi lakosként itt fölülülést találó budapesti, veszprémi, szentesi, ajkai emberek vigyázni akarnak e tájra. Szakszerűen pihentetik a területet, ha kell, de a tevékeny, környezetet kímélő gazdálkodással is jó példákkal járnak elő. Telepítettek bodzát, borizú cseresznyét, régi al-

mafajtákat, szőlőt, és természetesen az erdőt is védik, újraterlepitik az utókornak.

A gazdálkodást a mai kornak megfelelően kézimunka-kímélően igyekeznek végezni, hogy ne csak a robot, a kétkezi kemény munka legyen, hanem elméletben sok ismeretet megszerelve, hozzáértően végezzék, mindenki javára.

Örülök, hogy a tapasztalat, tudás megszerzésére, a közösség erősítésére elhatározták, hogy megalakítják a kertbarátok körét, immár a tizennegyediket Veszprém megyében.

Bízom benne, hogy e mozgalom is segíteni fogja az elképzeléseiket, és a közös élményszerzés, barátkozás, tapasztalatcsere kamatozni fog, és hasznos, tájba illő növények teszik emlékeztessé az erre vetődő idegenek kirándulását, és örömtelivé a tájhoz kötődők mindennapjait.

TAKÁCS Ferenc
(a Veszprém megyei Kertbarát Körök elnöke)

Meghívó

Kedves és tisztelt Náczihegyi Barátunk!

Több évi készülődés után az idén szeretnénk megalapítani azon egyesületet, amely összefogja a Náczihegyért lelkesedő tulajdonosokat, gazdálkodókat és barátait.

A hagyományos náczihegyi emlékünnepet megelőzően

2007. július 28-án, 15 órakor

kerülne sor a **Pulai Náczihegy Kertbarát Egyesületének** (PNKE) megalakítására Pulán, a Szent Ignác-szobornál lévő téren, az emlékünnepp megszokott helyszínén.

Eső esetén Dr. PÉTI Miklós pincéje lesz az egyesületalapítás helyszíne.

Az alakuló ülés napirendje:

1. Az Előkészítő Bizottság nevében REMÉNYI Antal, és KERTÉSZ Lajos polgármester üdvözli a megjelenteket.

2. TAKÁCS Ferenc kertészmérnök-tanár, a Veszprém megyei Kertbarát Körök elnöke szól a kertbarát körökről általában, és a náczihegyi lehetőségekről.

3. Egyesületalapítás dr. SZALAYNÉ dr. DEMÉNY Marcella ügyvéd iránymutatásával.

Az érdeklődőknek kérésükre megküldjük az Alapszabály tervezetét, amely olvasható a község hirdetőtábláján, és a www.pula.hu honlapon is. Amennyiben az Alapszabálytervezet postai megküldését kérik, jelezzék azt a 30 217 7449 telefonszámon.

Szeretettel várja az érdeklődőket az Előkészítő Bizottság:

REMÉNYI Antal, KERTÉSZ Lajos és BÚS Mária.

Hajrá, pulai legények!

A nagyvázsonyi körjegyzőséghez tartozó községek népességének adatai az alábbiak szerint alakultak az utóbbi évben, az anyakönyvi hivatal tájékoztatása alapján (név, a lélekszám 2006. január 1-jén, 2007. június elsején, házasságkötések):

Nagyvázsony	1793	1812	10
Mencshely	279	286	1
Pula	229	231	0
Barnag	149	152	0
Vöröstó	93	94	1

A házasságkötések alacsony száma persze, föltehetően például a valláserkölcshabályainak hanyagolása miatt, nem jelenti ma már a falun

sem az élettársi kapcsolatok kialakulásának hiányát.

A hivatalos polgári vagy egyházi közös fogadalomtétel, az esküvő és a lakodalom nélkül összeköltöző fiatalok egy része az együttélés lazább formáit választja.

Ennek anyagi okai lehetnek, hiszen az ünnepek és a nászút igen költséges. Másrészt pedig a fiatal lányok és a férfiak aránya kedvezőtlenül alakul, és emiatt a családra, az anyaságra vágyó lányok így is beleegyeznek a „kötetlen” kapcsolatok kialakulásába.

Pulán azonban jelentős tartaléka van a falunak legényekből, és ez remélhetőleg avval is járhat, hogy szülőfalujukba hozzák a menyasszonyt, és itt telepednek meg véglegesen.

Apróhirdetések

Fütsön fával, ha drága a gáz: kemenceépítés, javítás és följújtás garanciával. CSABAI József, mobiltelefon: 06 70 310 8314. Bemutató a világhálón: www.csabajoco.extra.hu. Email: csabajoco@extra.hu.

Nácihegyi nyaraló eladó: két szoba, fürdőszoba, présház, borpince, víz és villany: SZIJJÁRTÓ István (érdeklődni lehet LEITOLDÉKNÁL).

Gépi és kézi földmunkák végzése: csatornabekötés, tereprendezés, alapásás, sziklabontás, emésztőgödör, kerti tó, és komposztáló gödör ásása. DÖMÖTÖR István, Pula, Kab-hegy utca 9., telefon: 06 88 267 442, mobiltelefon: 06 20 464 1180.

Programok

Az Örökség Völgy pulai rendezvényei a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) szervezésében:

Július 29-én, vasárnap 14 órakor: Az idén följújtott XII. századi kápolnaromnál PINTÉR Tamás Pius SMC celebrál ünnepi szentmisét.

15 órakor: Ilona-versek a romok között: PAPP Dániel színművész előadásában Szent Ilona legendája és Ilona-versek hangzanak el. „Vigaszt, fájdalom, nem múlik el soha, s balzsam is mennyei lanolin, Ilona.” (KOSZTOLÁNYI Dezső)

Július 31. kedd 10 óra: Falutekergők: emlékei séták Pulán. „Minden jó rendtartásnak feje és fundamentuma az isteni félelem és a tisztesség”: ehhez tartják magukat évszázadok óta a

pulaiak, akik büszkék sváb hagyományaikra, régészeti lelőhelyeikre, templomukra és présházpincéikre. Indulás a Szent Flórián-kápolna előtt 10 órakor. Útvonal: Szent Flórián-kápolna, ESZTERHÁZY-vadászkastély, Kis u. 43., Római katolikus templom, régi iskola, Fő utca, igény esetén a tálodi kolostorrom. Sétavezető: BALÁZSIK Tamás művészettörténész, szervező a KÖH.

Kapcsolódó programok a séta utolsó állomásán: értékleltár: játékkal, borral és pogácsával várjuk a játékos kedvű megfáradt vendégeinket, valamint kötetlen beszélgetés keretében egy, a falu múltját, történetét jól ismerő falubelivel is anekdotázhatnak. A játékot hivatalunk szakemberei: PAPP Tímea és JAKUCS Gábor vezetik.

„Minden jó rendtartásnak feje és fundamentuma az isteni félelem és tisztesség.”
(A szőlőhegy eredeti törvénykönyvéből)

MEGHÍVÓ

Pula Község Képviselőtestülete,
Német Nemzetiségi Önkormányzata
és a Náczihegyi Birtokosok Baráti Köre

tisztelettel meghívja Önt és családját
a 2007. július 28-án, szombaton
20. alkalommal megrendezendő
Náczihegyi Ignác-napi ünnepségre

Program:

10 órakor: A templomban hálaadó **szen tmise**, és könyörgés a bő termésért.
Az ünnepi **szen tmisét Dr. FÜZES Ádám** atya a Budapest belvárosi
Szent Mihály templom templomigazgatója **celebrálja.**

11 órakor: a 234 éves Szent Flórián-kápolnában kiállítás nyílik
HEITLER László festőművész képeiből.

17 órakor: A szőlőhegy bejáratánál, a Szent Ignác-szobornál
A vendégeket köszönti: **KERTÉSZ Lajos** polgármester
Ünnepi beszédet mond: **Dr. DOBOS Krisztina**
a Károly Gáspár Református Egyetem tanára.

A műsorban föllép: **SPANICSEK Attila** „kuruc vitéz”, **dr. SZABÓ János** „lovag”,
FÓDI Tibor „bakonyi betyár”:
a hagyományalapító tárogató fesztivál résztvevői,
ZRINYI GÁL Vince és **ZRINYI PATOCSKAI Katalin**
színművészek,
REVÓCZKI Renáta és **REVÓCZKI Ottília**
vonóskestőse,
a **Pulai Ifjúsági Néptánccsoport**
(művészeti vezető: **PÁL Balázs**)

Ezt követően a pincéknél vendégmarasztaló zártkörű családi pincesor-látogatás
és mulatozás hajnalig (ki-ki saját szervezésében) a fogyó hold fényénél, életkor
szerint a szabadtéri tüzek, a szerelem, vagy a szeretet melegénél.